

SZAKDOLGOZAT

Pallai Noémi Anna

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Budai Campus
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
levelező alapképzési szak

Nyugdíjbiztosítási rendszer Magyarországon
a XXI. század elején

Belső konzulens: Dr. Dedák István
Főiskolai Tanár

Belső konzulens

intézete/tanszéke: Közgazdaságtani és Természeti
Erőforrások Tanszék

Készítette: Pallai Noémi Anna

Pénzügy és számvitel

2024

Tartalom

1. Bevezetés	4
2. A társadalombiztosítás kialakulásának története	5
3. Nyugdíjbiztosítás kialakulása, fejlődése	6
3.1 Kezdetek a nyugdíjbiztosításban	6
3.2 Nyugdíjrendszer kialakulása a közsférában	6
3.3 Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíjegylete	7
3.4. 1912. évi LXV. törvénycikk	8
3.5. Bányanyugbérbiztosítás	8
4. A kötelező társadalombiztosítási nyugdíjrendszer bevezetése	9
4.1 Az ipari és kereskedelmi dolgozók nyugdíjrendszere	9
5. A nyugdíjrendszer alakulása a II. világháború után	10
5.1 A felosztó-kirovó nyugdíjrendszer létrejötte	10
5.2. Az első egységes nyugdíjrendszer megvalósítása	11
5.3 Az első módosítás az egységes nyugdíjrendszerben	11
5.4. A második módosítás az egységes nyugdíjrendszerben	11
5.5 Társadalombiztosításra vonatkozó szabályok kodifikálása	12
5.6 Rendszerváltás utáni állapotok	13
5.6.1 A három pilléres nyugdíjrendszer kialakítása	13
5.6.2 A három pilléres nyugdíjrendszer kritikái	14
5.7 Magánnyugdíjpénztárak helyzete	15
5.8. A 2010-es nyugdíjreform	16
5.8.1 2010. évi C törvény rendelkezései	16
5.8.2 2010. évi CLIV. törvény rendelkezései	17
6. A magyar társadalombiztosítási nyugdíjrendszer	18
6.1 Saját jogú nyugellátás	19
7. A magyar nyugdíjrendszer 5 pillére	20

7.1 A felosztó-kirovó nyugdíjrendszer	21
7.2 Önkéntes nyugdíj megtakarítások	21
7.2.1. Önkéntes nyugdíjpénztárak	21
7.2.2 Nyugdíj-előtakarékosági számla (NYESZ)	22
7.2.3 Nyugdíjbiztosítás	23
8. Magyarország népesség eloszlása, születés és halálozás	24
8.1 A 65 év felettiiek számának alakulása Magyarországon	24
8.2 Magyarország népességének összetétele korcsoportok szerint	27
8.3 Születések és halálozások száma és a születéskor várható átlagos élettartam	29
8.4 Termékenységi arányszám alakulása Magyarországon	31
8.5 Kivándorlási adatok elemzése 2010-2023 között	33
9. Kérdőív a mai kor nyugdíjasainak helyzetéről, elemzés	35
10. Nyugdíjrendszerünk fenntarthatósága	40
11. Javaslatok a nyugdíjrendszer stabilitásáért	42
12. Összegzés	43
Irodalomjegyzék	45
Ábrák jegyzéke	49
Mellékletek	50

1.Bevezetés

A választásom a nyugdíjbiztosítási rendszer bemutatására esett, mert Magyarország egész lakossága érintett a témában ki előbb, ki utóbb. Mindenkit érint, ha az öregségi nyugellátással kapcsolatosan változások történnek. A dolgozó korosztályt azért, mert az ő fizetésükből vonják a 10%-os nyugdíjbiztosítási járulékot (aminek az új neve 2024-től, mivel összevonták az egészségbiztosítással, TB járulék lett). Az idős korosztályt azért, mert nagyon nagy százalékuk a nyugdíjból él idős korában és nem dolgozik mellette. Sok szó esik manapság az öregségi ellátás helyzetéről, vásárlóértékének csökkenéséről és az inflációkövetéséről is. Rengeteg helyről hallani, hogy a nyugdíjrendszer mai állapota nem fenntartható hosszú távon, ez ugyanúgy érvényes a társadalombiztosítási rendszerre is. Az MNB egy tanulmánya szerint 2035-ig fenntartható a mai állapotában a nyugdíjrendszer (Orbán & Palotai , 2005). Nekünk már természetes, hogy ha betöltöttük a nyugdíjkorhatárt akkor jár nekünk az időskori juttatás folyósítása és minden hónapban számíthatunk rá, hogy megkapjuk. Pedig régen száz évvel ezelőtt a felmenőinknek e nélkül kellett boldogulniuk idős korukban. Ezért is tartom fontosnak, hogy bemutassam, melyek voltak azok a döntések és az emberiség életében bekövetkezett változások, amik miatt szükséges volt egy nyugdíjrendszer létrehozása. Szakdolgozatomban kitérek a nyugdíjbiztosítási rendszer kialakulására, változásaira, fejlődésére. Bemutatom a biztosítás formáit, a legfontosabb törvényeit. Végül kitérek a mai nyugdíjrendszer bemutatására és elemzésére. Céлом, hogy bemutassam ez egy globális probléma, ami csaknem az összes fejlett országra kiterjed a világon. Elemzem a társadalom korösszetételének változását, a nyugdíjrendszerre mért hatásait. Szemléltetem, hogy hogyan alakult a születések és halálozások száma az elmúlt években. Az idős népesség eltartottsági rátájával pedig szemléltetem, hogy az előrejelzések szerint, milyen ütemben öregszik el a társadalom 2070-ig. Ezek után pedig javaslatokat teszek a lehetséges lépésekre, amikkel eltolható lenne a nyugdíjrendszer összeomlása.

2. A társadalombiztosítás kialakulásának története

A társadalombiztosítás gondolatát egészen az ókorig lehet visszavezetni. Magyarországon a középkorban alakultak, legfőképpen városokban és az iparral rendelkező területeken a szociális gondoskodás intézményei. Ennek szükségessége azért alakult ki, mert a megváltozott életkörülmények és családi struktúrák miatt, már a családi és rokoni kapcsolatok nem tudták ellátni ezeket a feladatokat. Megindult a szegénygondozás, amit a társadalom intézményeire a családra és a társadalom különböző szervezeteire bízta. Hazánkban az társadalombiztosítás csíráinak kifejlődése önkéntes társulások létrehozásával, bányá-társulások segítségével a bányászatban kezdődött el már a XV-XVI században. Ezeket a társulásokat önkéntes alapon a munkaadók és munkásaik finanszírozták. A nagyobb részéért a munkavállalók feleltek, kisebb részben a munkáltatók járultak hozzá. Azért a bányászatban jelent meg először, mivel ők fizikailag nagyon megterhelő és veszélyes munkát végeztek, ahol rengeteg baleset és haláleset történt. Ennek fényében sajnos nagyon sok árva és özvegy maradt, akiknek valamilyen kompenzálást próbáltak nyújtani. „A bányá-társulások szolgáltatása már a kezdetekben is viszonylag sokrétű volt, betegség esetén támogatást, megrokkulás, munkaképtelenség esetén végkielégítést, nyugbért, elhalálozás esetén temetési segílyt nyújtottak, valamint támogatták az árvákat és özvegyeket. A tagoknak a legtöbb városban ingyenes orvosi kezelésre és gyógyszer ellátásra volt jogosultságuk” (Barta, 2000, old.: 28). Az egyházzal együttműködve sikerült ezeket a társulásokat működtetni. A későbbiekben is elkülönült az általános munkás- és társadalombiztosítástól. Ez azért lehetséges, mert eléggé elszigetelődtek a többi munkásosztálytól. Korai megjelenése ellenére sokáig fennmaradtak (Andorkó, 2013).

Az elsők között voltunk Európában a kötelező társadalombiztosítás bevezetésénél (1891-ben a betegség biztosítást), aminek a finanszírozása állami alapon történt, ahol a német Bismarci módszer volt az alap, amit mintaként felhasználtak. Ellenben a mai modern nyugdíjbiztosítást a többi európai országhoz képest az utolsók között vezettük be 1928-ban (Szikra, 2017)

3. Nyugdíjbiztosítás kialakulása, fejlődése

3.1 Kezdetek a nyugdíjbiztosításban

A kötelező nyugdíjbiztosítás első nyomait ugyanúgy, mint a betegség- és balesetbiztosítást a bányászatban találták meg. Öregség rokkantság esetén a bánya-társulásokból finanszírozták, a nyugbért a végkielégítést és ha szükséges volt biztosították az árvák, özvegyek ellátását is. Az 1854-ben megalkotott általános bányatörvény segítségével elérték azt, hogy az összes bányabirtokos társpénztárat hozzon létre minden alkalmazott és annak családja számára. Ennek hatására a XIX. század végén rengeteg bányász kapott nyugbért. Céhek is az elsők között voltak, akik feladatuknak érezték, hogy gondoskodjanak munkaképtelen tagjaikról, és támogatást nyújtsanak az özvegyeknek és árváknak. Az 1846-ban jött létre egy munkásegylet, ami a Budapesti Kereskedelmi Nyugdíj- és Betegápoló Egyesület volt, az idős dolgozók támogatásáért felelt. 1970-ben pedig létrehoztak egy Általános Munkás Betegsegélyző és Rokkant Pénztárat. Feladata volt, hogy segítse a rokkantak munkaerő piacon maradását és haláluk esetén rokonaikról való gondoskodást. Rokkantsági járulék fizetése után felvették a dolgozókat a tagjaik közé. A biztosítási jellegű intézmények a XIX. század közepe, vége felé alakultak ki. Hazánkban egyes vállalatok foglalkozásonként biztosítottak különböző nyugellátást munkavállalóiknak (Igazné Prónai, 2006).

3.2 Nyugdíjrendszer kialakulása a közsférában

Az állam először a közsférában dolgozók egy részének a nyugbérét rendezte az 1875. évi XXXII. törvénycikkben, hogy a tanítók és nevelőnők nyugdíjazása és az özvegyek árvák ellátása, hogyan történjen. Ahhoz, hogy nyugdíjban részesüljenek a tanítóknak és nevelőknek be kellett tölteniük a 65. életévüket és le kellett dolgozniuk a 40 éves szolgálati időt (1875. évi XXXII. törvénycikk A népoktatási nyilvános tanintézetek és nyilvános kisdédóvó intézetek tanítóinak s nevelőinek nyugdíjazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak gyámolításáról).

Ezután sor került a hadsereg és honvédség nyugbérének, sebesülési pótdíjának és rokkantság esetén a rokkantak házába való felvételének biztosítása a 1875. évi LI. törvénycikk alapján. A törvénycikk a jogosultak körét kiterjesztette haditengerészeti számára is. Ahhoz, hogy

nyugdíjban részesüljenek, be kellett tölteni a 60. életévet vagy 40 év szolgálati idővel kellett rendelkezni. Itt jelenik meg először a (minimál nyugdíj kifejezés, amire a katonai lelkészek, tisztek és hivatalnokok jogosultak. A kincstár viseli ezen ellátások finanszírozásának terhet és központilag történik (1875. évi LI. törvénycikk a közös hadsereg (haditengerészet) és a m. kir. honvédség egyéneinek katonai ellátásáról).

Az 1885. évi XI. törvénycikk az állami altisztek, tisztviselők és szolgák nyugdíjazásáról nyilatkozik. Ez a törvénycikk egészen 1945-ig volt hatályban, magában foglalja a közszolgálati nyugdíjrendszert. A törvény hatálya kiterjed:

- állami tisztviselő, szolga, altiszt, egyéb alkalmazottak
- bírák, ügyészek, bírósági hivatalnokok
- királyi ügyészség tagjai
- rendőrség, csendőrség
- pénzügyi közigazgatási bíróság tagjai

A fentebb felsorolt állami közalkalmazottakat nyugdíj illeti meg, ha a minimum 10 éves szolgálati időt kitöltötte és a 65. életévét betöltötte. Vagy hivatali kötelességét képtelen ellátni testi vagy szellemi fogyatékoság bekövetkezése miatt (1885. évi XI. törvénycikk az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdíjazásáról).

3.3 Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíjegylete

A nyugdíjbiztosítás is önkéntes társuláson alapuló szervezetek alakulásával indult, hasonlóképpen, mint a betegbiztosítás. Ezek közül meghatározó szerepet játszott az 1892-ben létrehozott Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíjegylete. Tagja lehetett minden munkaképes férfi és nő, aki a 14. életévét betöltötte. Aki keresettel járó tevékenységet hivatásszerűen végzett, szellemi vagy testi munkával. Valamint az otthoni teendőiket végző nők. A fővárosi vállalatok, gyárak nagy része már az alapítás első pár évében testületileg íratva be alkalmazottait az egyletbe és fizette rájuk a tagsági járulékot. Az egylet célja az volt, hogy a tagoknak biztosítva legyen a nyugdíja, a már rokkanttá vált tagok megsegítése, a tagok elhalálása után az özvegyeik árváik segítése, végkielégítés biztosítása és haláleset után segélyek fizetése (Magyar társadalombiztosítás ötven éve 1892-1942, 1943).

3.4. 1912. évi LXV. törvénycikk

Az állami alkalmazottak és családtagjaik nyugdíjjogosultságát először az 1885. évi XI. tc. szabályozta, amelyet sok korrigálás után az 1912. évi LXV tc. egységesített és módosított. A törvény hatálya kiterjed az állami tisztviselőkre, szolgákra, altisztekre, és egyéb munkavállalókra (bírák, tanárok, ügyészek), azok árváira és özvegyeire. Kiterjedt még az állam által alkalmazott munkásokra és napszámosokra. A tagok és hozzátartozóik folyamatos ellátásban (nyugbér, özvegyi nyugdíj, életjáradék, nevelési járadék, nyugdíj), kiegészítő ellátásban, illetve egyszeri kifizetésben (végkielégítés, temetkezési segély, nyugdíjmegváltás) részesültek (1912. évi LXV. törvénycikk az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról).

3.5. Bányanyugbérbiztosítás

Megvalósult a bányanyugbér egységesítése az 1925. évi XXXIV. törvénycikk bevezetésével. A bányatörvény hatálya alá eső ipari üzemekben dolgozóakra biztosított járadékot betegség és baleset esetén. A 65. életkor betöltésével elismerte az öregkori kockázatot is. A biztosított bányászokat négy biztosítási csoportba rendezte, és az összes csoport részére meghatározta egységesen a fizetendő járulékot és a járadékot is (1925. évi XXXIV. törvénycikk a bányatörvény alá eső üzemekben és az ezekkel kapcsolatos ipari üzemekben foglalkozó munkásoknak és altiszteknek, valamint ezek családtagjainak nyugbérbiztosításáról).

4.A kötelező társadalombiztosítási nyugdíjrendszer bevezetése

4.1 Az ipari és kereskedelmi dolgozók nyugdíjrendszere

Európa fejlettebb államaiban a kötelező nyugdíjbiztosítás bevezetése már a XX. század első harmadában elterjedté vált. Az elsők között voltunk, akik bevezették a kötelező egészségbiztosítást, ellenben az utolsók között kezdtük meg a kötelező nyugdíjbiztosítás kialakítását. Azonban ennek voltak előnyei is, miszerint fel tudtuk használni más nemzetek tapasztalatait és azok alapján kialakítani a nekünk megfelelő nyugdíjbiztosítást. A német példát követtük a nyugdíjbiztosítás bevezetésénél, akárcsak az egészségbiztosításunk esetén is. Az 1928. évi XL. törvénycikk, mely 1929. január 1-jén lépett életbe, kötelezővé tette az öregség, özvegység, rokkantság, és árvaság esetére a biztosítást. Ekkor alakult át az Országos Munkásbiztosító Intézet a Magánalkalmazottak Biztosító Intézetévé (MABI), illetve a Budapesti Kereskedelmi Betegségi Intézet az Országos Társadalombiztosító Intézeté (OTI) (Igazné Prónai, 2006).

A törvény kiterjedt minden vállalatra, hivatalra, üzemre és foglalkozásra, amelyeket az 1927. évi XXI. törvénycikk szerinti kötelező betegségbiztosítás magában foglal. Kivéve a törvényhatóságok, állam, városok és községek hivatalait, valamint az általuk üzemeltetett intézményeket, alapítványokat, üzemeket és vállalatokat. (1928. évi XL. törvénycikk az öregség, rokkantság, özvegység és árvaság esetére szóló kötelező biztosításról).

„A magyar nyugdíjbiztosítás rájája az öregségi és rokkantsági biztosítás az a társadalombiztosítási intézmény, amely megvédi az egyént az örökös félelemtől, hogy mi teszi lehetővé létének fenntartását, ha az öregkor a megrokkánását elveszi munkaerejét mert feladata éppen a szabályos életfolyamatok által kiváltott életkockázatok kedvezőtlen anyagi következményeinek megosztása a biztosításban érdekelt népesség tagjai között. Célja tehát a társadalom ellenes erők melegágyának, a nyomornak és a szenvedésnek megelőzése” (Dr. Kovrig , 1929, old.: 9).

5. A nyugdíjrendszer alakulása a II. világháború után

5.1 A felosztó-kirovó nyugdíjrendszer létrejötte

A második világháború előtt hazánkban is magas színvonalú vállalati- és magán nyugdíjpénztárak üzemeltek. Ezek az állami biztosítás kialakulása után is tovább léteztek. Folyamatosan bővült a biztosításban lévők köre a két világháború között.

Súlyos károkat szenvedett a társadalombiztosítás a háborús események következtében. A felhalmozott tőke, amit a kormánynak a nyugdíjbiztosításba kellett volna ölnie támogatás gyanánt, inkább katonai célokra lett felhasználva. Ezek miatt a korábbi várományfedezeti rendszert már nem lehetett helyrehozni. Most egy nagyon jól megfogalmazott leírással szemléltetem a rendszer működését. Most egy nagyon jól megfogalmazott leírással szemléltetem a rendszer működését. „Tehát az egyes egyén által befizetett járulékot egy alapba fektette, és később (minimum 9 év várakozás után) fizette ki a felhalmozott alapból a nyugdíjat. Ez a rendszer érzékeny a gazdasági válságokra, illetve – amennyiben tőzsdére viszik a nyugdíjalap pénzeszközeit – a tőzsdemozgásokra is” (Szikra, 2017, old.: 289). 1947. január 1-jétől vált a rendszer végül felosztó-kirovó típusúvá, ami egy sokkal biztonságosabb alternatívának tűnt, mint az előtte lévő rendszer. Ennek lényege, hogy egy központi számlán írták jóvá a befizetett járulékot, ezért a biztosítottak nem rendelkeztek külön számlával. Ez azt jelentette, hogy a most dolgozók termelik ki a mostani idős generáció nyugdíját. Az ő nyugdíjukat pedig az akkori fiatal dolgozó generáció fogja kitermelni. A nyugdíjhozzájárulásokat adóként szedték be, ami bekerült a központi költségvetésbe. A háború óriási pusztítást hozott magával, ami a nyugdíjrendszert is érintette. Az állam megvonta több évre azoknak a nyugdíját, akik 1949 előtt lettek nyugdíjasok. A háború következtében elkezdtek megszűnni azok a független társadalombiztosítási intézmények, amik felvállalták a különféle munkavállalói osztályok és foglalkozási ágak társadalombiztosítását. A nyugdíjas generáció ellátása az állam kötelességévé vált. Megalkották az Országos Nyugdíjintézetet 1950. július 1-jén, amelynek feladata volt az összes vállalati, közszolgálati és társadalombiztosítási járadék folyósítása (Antal Kálmánné, és mtsai., 2000).

5.2. Az első egységes nyugdíjrendszer megvalósítása

Az 1951. évi 30. számú törvényerejű rendelet, amely 1952. január 1-jén lépett hatályba, végre egységesítette a nyugdíjrendszert. Több fajta nyugdíjrendszer volt érvényes a munkaviszonyban álló dolgozói csoportokra. Ez a törvény elérte, hogy az ellátások azonos feltételek mellett legyenek biztosítva a dolgozók és hozzátartozóik számára. Az öregségi nyugellátáshoz minimum 10 év szolgálati időnek kellett meglennie és az öregségi korhatárt el kellett érni ahhoz, hogy a nyugdíjat elkezdjék folyósítani. Az öregségi korhatár a nőknél alacsonyabb, 55 év volt, a férfiaknál pedig 60 év. Az öregségi nyugdíj 2 részből állt. Törzsnyugdíjból, ami a nőknél 15% volt, a férfiaknál 30% az átlagkeresethez mérten. A nyugdíj-kiegészítés kapcsán pedig évente 2% járt a törzsnyugdíj után. A törvény arra is kitért, hogy a munkáltatónak mennyit kell fizetnie nyugdíjak és a baleseti járadék fedezésére. A nyugdíjjárulék mértéke 4% volt, amit a munkabér alapján kellett megfizetni. A dolgozók béréből nem vontak járulékot (1951. évi 30. törvényerejű rendelet a dolgozók egységes társadalombiztosítási nyugdíjáról).

5.3 Az első módosítás az egységes nyugdíjrendszerben

Az első módosítás 1954. október 1-jén lépett hatályba, ami az 1954. évi 28. számú törvényerejű rendelet volt. Főleg jogosultsági és összegszerűségi kérdésekkel foglalkozott. A politikában beköszöntő enyhülés lehetővé tette, a gazdasági és társadalmi helyzet pedig szükségessé, a nyugdíjtörvény módosítását. Felemelte a nyugellátások összegeit, a kettős korhatárt eltörli és megjelenik a nyugdíjminimum fogalma. Egységes lett a törzsnyugdíj mértéke, a korábbi 15-30% helyett a munkabérátlag 50% lett. A nyugdíjkorhatár a nőknél 55 év, a férfiaknál 60 év volt. A nyugdíjkiegészítés 2% helyett 1% lett, amit minden évben a törzsnyugdíjból számoltak. 500 Ft-ban határozták meg a nyugdíjminimumot. Innentől a dolgozók béréből is vontak 3% járulékot. A munkáltatónak 4%-ot kellett fizetnie a munkavállaló jövedelme után (1951. évi 30. törvényerejű rendelet a dolgozók egységes társadalombiztosítási nyugdíjáról).

5.4. A második módosítás az egységes nyugdíjrendszerben

Újbóli módosítást hajtottak végre a nyugdíjbiztosításban az 1958. évi 40. számú rendelettel. Két fajtája jelent meg az öregségi nyugdíjnak. A teljes nyugdíj, amihez minimum 25 év szolgálati időt kellett letölteni és a résznyugdíj, amihez minimum 15 év kellett. Ugyanúgy megmaradt a kiegészítő és a törzsnyugdíj. A nyugdíjminimumot nem módosították (1958. évi 40. számú rendelettel a dolgozók társadalombiztosítási nyugdíjáról).

5.5 Társadalombiztosításra vonatkozó szabályok kodifikálása

1975. július 1-jével lépett hatályba a társadalombiztosításról szóló 1975. évi II. törvény. Ezzel a törvénnyel próbálták korszerűsíteni és egységesíteni a nyugdíjrendszert. „Az alkotmány értelmében egységes elvek szerint szabályozta a társadalom munkájában részt vevő személyeknek és hozzátartozóiknak a társadalombiztosítás keretében járó anyagi ellátás rendszerét. Kifejezésre juttatta a magyar társadalom legfontosabb elveit, a végzett munkához igazodó elosztást, szociális biztonság követelményeit is az állami garancia elvét” (Barta, 2000, old.: 38).

Ezzel létrejött a társadalombiztosítás kodifikációja. Célja, hogy egész Magyarország népességére vonatkozóan szabályozza a társadalombiztosítási ellátásokat. Az ezelőtti 3 önálló nyugdíjrendszer helyett egy egységes nyugdíjrendszer kialakítása volt a cél. Sajnos nem a gazdasági növekedés volt a kiváltó oka az egységesítésnek, hanem politikai akarat beteljesülése. A jogosultságok bővítésére került sor, de a járulékok megemelése nem követte ennek az ütemét. Ez a törvény csaknem 20 évig szabályozta a társadalombiztosítás csaknem összes ágazatát. Az 1975. évi II. törvény nagy jelentőséggel bírt az ország társadalombiztosítási történetében (Igazné Prónai, 2006).

Két jelentős változást (szigorítást) vezettek be a nyugdíjrendszerben a szolgálati idő emelésével, és az öregségi korhatár megemelésével. A minimális szolgálati időt 10 évről 20 évre módosították az 1980. évi 20. törvényerejű rendelettel. Ez azokra a munkavállalókra vonatkozott, akik 1991. január 1-jétől érték el a nyugdíjkorhatárt. Ami a nőknél 55 év a férfiaknál 60 év volt. Többszöri elhalasztás után 1998-tól lépett életbe, hogy 62 év lett a nyugdíjkorhatár. Az öregségi ellátáshoz szükséges korhatárt fokozatosan évről évre 1-1 évvel növelték. Ennek következtében eléggé elterjedté vált a korengedményes nyugdíj igénybe vétele (Igazné Prónai, 2006).

5.6 Rendszerváltás utáni állapotok

Már a rendszerváltás előtt is elég sok probléma merült fel a társadalombiztosításban és azon belül a nyugdíjrendszerben, ezért már ekkor is voltak politikai és szakmai viták, amik egy reformot sürgettek. A rendszerváltás után gazdasági és társadalmi változások mentek végbe Magyarországon. 1991-től a munkanélküliségi biztosítás is a részét képezte a társadalombiztosításnak, ugyanúgy, mint a nyugdíj-, baleseti- és betegbiztosítás is. Rengeteg munkahely megszűnt, ebből következik, hogy nagyon sok dolgozó veszítette el a munkahelyét, ezért kevesebb járulék folyt be a társadalombiztosítás kasszájába. Rengetegen éltek a korai nyugdíjazás lehetőségével, mert elvesztették az állásukat, ez még nagyobb terhet rakott az társadalombiztosításra. Ezek az okok miatt a szakérték között egyetértés alakult ki azzal kapcsolatban, hogy meg kell reformálni a nyugdíjrendszert (Szikra, 2017).

5.6.1 A három pilléres nyugdíjrendszer kialakítása

Az országgyűlés létrehozott három törvényt, amiket tekinthetünk a nyugdíj reformjának. Az első az 1997. évi LXXX. törvény, ami „a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről” szól (1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről). A második az 1997. évi LXXXI. törvény, ami „a társadalombiztosítás nyugellátásáról” szól (1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról). Az utolsó pedig az 1997. évi LXXXII. törvény, ami „a magánnyugdíj és a magánnyugdíjpénztárakról” szól (1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról). „Ezzel Magyarországon egy új, vegyes típusú nyugdíjrendszer kezdett működni, mely egy felosztó–kierő finanszírozású és egy vegyes finanszírozású, részben egyéni számlán alapuló (tőkefedezeti elven működő) rendszerből áll” (Igazné Prónai, 2006, old.: 174).

Egy hárompilléres rendszer jött létre. Egy olyan gondolat volt e mögött a rendszer mögött, hogy az 1. pillér csak minimális, de egységes mértékű alap nyugdíjat biztosított. A 2. pillér az aktív munkavállalók kötelező magánnyugdíjpénztári befizetései után kapnának munkanyugdíjat, de ez csak azokat érintette, akik 1998. július 1-je után léptek be a munkaerő piacra. A többi munkavállalónak önkéntes alapon működött a belépés. Ezeket a befizetéseket egyéni számlákon tartják nyilván, amit magánbefektető kezel, a magasabb hozamok

reményében. Szabadon el lehetett dönteni, hogy melyik magánnyugdíjpénztárt választja a befizető és lehetett közöttük váltani is. A 3. pillér pedig az önkéntes nyugdíjpénztári befizetés (kiegészítő nyugdíj), ami lehetőséget nyújt az öngondoskodásra. (Barta, 2000).

A rendszer elég radikális intézkedéseket vezetett be. Többek között a nyugdíjkorhatár megemlése, a résznyugdíj megszüntetése, szolgálati évek szigorítását és a degresszív jövedelembeszámítás eltörlését vezették be. Átalakították a rokkantsági nyugdíjrendszert is. Ezek az intézkedések azt a célt szolgálták, hogy hozzájáruljanak a Nyugdíjbiztosítási Alap stabilitásához.

5.6.2 A három pilléres nyugdíjrendszer kritikái

A rendszer kritikájaként azt lehetne megfogalmazni, hogy az államra sokkal nagyobb teher nehezedett, mivel a nemzeti alapnyugdíjat minden nyugdíjasnak biztosítani szerette volna. Ezt ki tudták használni azok a munkavállalók, akik nagyon kis mértékben járultak hozzá a társadalombiztosításhoz. Ez pedig azt jelentette volna, hogy az állami költségvetésnek kellene finanszírozni az alapnyugdíjat. Ez növelte volna a fekete gazdaságban munkát vállalók állományát ugyanis, ha meglett a minimális szolgálati idő, akkor már nem kellett volna bejelentett munkahely, ezért már nem lett volna értelme legálisan munkát végezni (Barta, 2000).

Több kritika is érte a magánnyugdíjpénztárakat, többek között nem tudták betartani az ígért hozamokat, nem voltak megbízhatók. Magasak voltak a működési költségei, és nem volt letisztázva, hogy milyen értékpapírban tarthatták a befizetett járulékokat. Nagyon megterhelte az állami költségvetést, mert a magánnyugdíjpénztári befizetések miatt kevesebb pénz folyt be az államkasszába járulék formájában, ezért az államnak más költségvetési bevételeket kellett átcsoportosítani ahhoz, hogy a nyugdíjkifizetések zökkenőmentesek legyenek. A magánnyugdíjpénztárak csak nagyon sok idő múltán tudtak volna enyhíteni a társadalombiztosítás terhein, amikor a legtöbb pénztártag (akik 1998-ban kezdtek el munkát vállalni) betöltötte volna a nyugdíjkorhatárt, ez körülbelül 2050-re volt várható. A szakértők meglátása szerint a magánnyugdíjpénztárak sajnos nem tudták beváltani azokat a reményeket, amiket feléjük támasztottak (dr. Varga, 2012).

5.7 Magánnyugdíjpénztárak helyzete

Ahogy az előző bekezdésben is kifejtettem, a magánnyugdíjpénztárakkal rengeteg probléma merült fel. Ennek ellenére a népszerűsége töretlen volt, 2010-re csaknem 3 millió fővel rendelkeztek. Ezek nagy része önszántából (tehát nem új munkavállalóként) lépett át az állami nyugdíj lehetőségéből a vegyes finanszírozású rendszerbe. A nők voltak ennek a rendszernek a legnagyobb vesztesei, mivel a GYES-en és a GYED-en töltött idő csupán egy év nyugdíjfizetésnek számított, ellenben az állami nyugdíjjal, ami rendszeresen beszámította ezeket az éveket a nyugdíjba (Szikra, 2017).

Mindezek mellett akkor magyarázatra szorul, hogy mégis mitől nőtt meg ilyen rohamosan a magánnyugdíj tagok száma. Egyrészt a kormányzat és a magánpénztárak is próbálták befolyásolni a befizetők átlépését pozitív kommunikáció segítségével. Többek között, hogy örökölheto lesz a magánnyugdíjpénztárakba befizetett összeg. A másik ok pedig, hogy a törvényben ugyan le van írva, hogy a munkavállalók szabadon dönthetnek melyik magánnyugdíjpénztárban szeretnének tagok lenni (már amennyiben úgy döntenek, hogy átlépnek a vegyes finanszírozású rendszerbe), ugyanakkor a gyakorlatban sajnos nem a munkavállaló döntött, hanem a munkáltatók. A biztosító társaságok és bankok igyekeztek rábírní a munkáltatókat, hogy átléptessék a munkavállalóikat a magánnyugdíjpénztárakba. Ehhez kedvező csomagajánlatokat és különböző marketingfogásokat használtak. Nem volt plafonja a nyugdíj kifizetések összegének, nem úgy, mint az állami nyugdíjknál, ezért a magasabb keresetűeknek ez a kifizetési lehetőség nagyon bizalomgerjesztő volt. A kormány olyan intézkedéseket hozott, amelyek korlátozták az idősebb (52+) korosztály átlépését a vegyes rendszerbe, de megkönnyítette a visszalépést az állami rendszerbe, ennek oka, hogy felismerték az idősebb generáció rosszabbul jár, ha a vegyes rendszert választja, mintha az állami rendszerben maradna (Szikra, 2017).

„A nyugdíj privatizáció ugyanakkor nemcsak az egyes munkavállalóknál, tehát mikroszinten, de a makrogazdaság szintjén is komoly problémákkal járt. Miközben a várt gazdaságélénkítő hatás elmaradt, a magánnyugdíjpénztárba irányított források folyamatosan növelték az állami nyugdíjrendszer hiányát, hiszen a felosztó-kirovó rendszerből finanszírozták az éppen aktuális nyugdíjakat, miközben az ide fizetett járulékok mértéke a (vegyes rendszer növekvő tagsága miatt) folyamatosan csökkent” (Szikra, 2017, old.: 298).

5.8. A 2010-es nyugdíjreform

A 2008-as gazdasági világválság hatására megszorító intézkedéseket hozott a kormány. Fokozatosan eltörölték a 13. havi nyugdíjat, és 2009-ben törvény született arról, hogy 2022-re 62-ről 65 év legyen a nyugdíjkorhatár. Korlátozó intézkedéseket vezetett be a nyugdíj melletti munkavállalásra és határozat született a nyugdíjminimum befagyasztására, ami elsősorban a legszegényebb rétegeket érintette. Utolsó sorban pedig döntöttek az indexálás csökkentéséről (Németh, 2009).

A hazai gazdaságnak 2010-ben óriási gondokkal kellett szembenéznie, mivel nagyon magas volt az államadósság és az államháztartási hiány. Ennek fényében döntöttek úgy a törvényhozók, hogy változásokat kell eszközölni (Andorkó, 2013).

2010-ben az Országgyűlés kihirdette a 2010. évi C törvényt, amely a nyugdíjpénztár-választás szabadságáról szól, módosította az 1997. évi LXXX. törvényt, amely a „társadalombiztos ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről” szól (1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről). Valamint módosította az 1997. évi LXXXII. törvényt, ami a „magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról” szól (1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról).

5.8.1 2010. évi C törvény rendelkezései

Az Mpt. 123. § (6) bekezdése helyébe lépett szabály szerint „a társadalombiztosítási nyugellátásban nem részesülő, e törvény hatálybalépését követően pénztártaggá vált természetes személy 2011. december 31-ig kezdeményezheti a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe történő visszalépést” (2010. évi C. törvény a nyugdíjpénztár-választás szabadságáról, old.: Mpt. 123. § (6)). Megszüntették a pályakezdők kötelező belépését valamely általuk választott magánnyugdíjpénztárba. Ezeken kívül a törvény lehetőséget adott arra, hogy a pénztártagok visszalépjenek a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe. Ha a pénztári tag élni szeretett volna ezzel a lehetőséggel és a nyugdíját elkezdtek folyósítani, akkor köteles volt visszafizetni a magánnyugdíjpénztárnak a már kifizetett összeget. Erre 60 nap állt rendelkezésére. A nyugdíjpénztár pedig köteles volt ezt az összeget befizetni a Nyugdíjbiztosítási Alapba (2010. évi C. törvény a nyugdíjpénztár-választás szabadságáról).

5.8.2 2010. évi CLIV. törvény rendelkezései

A törvényben foglaltak szerint, a visszalépő pénztártagok magánnyugdíjpénztárban kezelt megtakarításait át kellett adni a Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alapnak. Az alap a befolyt bevételeket az államadósság csökkentésére használta fel. A tagok választhattak, hogy a kiszámított összeget a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerben létrehozott számlájukra vagy a nyugdíjbiztosító pénztárnál tartott számlájukra folyósítsák (2010. évi CLIV. törvény a Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alapról, és a szabad nyugdíjpénztár-választás lebonyolításával összefüggő egyes törvénymódosításokról).

A kormány elég radikális intézkedéseket hajtott végre, azzal a céllal, hogy azt a közel 3 millió embert visszaterelje az állami nyugdíjrendszerbe. Többek között olyan adminisztratív lépésekkel, hogy aki maradni szeretett volna a magánnyugdíjpénztáraknál, annak nyilatkoznia kellett erről a szándékáról, de nem is akárhogyan, hanem személyesen a nyugdíjbiztosítási igazgatási szervnél. Minderre csak egy hónap állt rendelkezésre, ami egy elég szűkös határidőnek számított. Aki pedig nem nyilatkozott a benn maradása szándékáról határidőn belül, az automatikusan visszakerült a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerbe. Ami pedig a legtöbb embert ösztönözte arra, hogy visszakerüljön az állami nyugdíjrendszerbe az az volt, hogy a kormány azt állította, hogy aki benn marad a magánpénztárakban, azoknak 2011. december 1-jétől nem számolnak el további szolgálati időt a társadalombiztosítási nyugdíjrendszerben. Ez azt jelentette, hogy onnantól a ledolgozott éveket nem számították bele a nyugdíj összegek megállapításánál, viszont időskorúak járadéka járt nekik. Tehát a teljes nyugdíjuk körülbelül 70%-át veszítették volna el, ha nyilatkoznak a bennmaradásról. Ugyanez vonatkozott arra a személyre, aki a törvényhozást követően pénztári tag lett egy általa választott magánnyugdíjpénztárban. Emellett megvonták az állami garancia biztosítását, amit a kormány vállalt a pénztártagok számláira (2010. évi CLIV. törvény a Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alapról, és a szabad nyugdíjpénztár-választás lebonyolításával összefüggő egyes törvénymódosításokról).

Ezen döntések kihirdetése után nem csoda, hogy a pénztártagok mintegy 97%-a döntött a visszalépés mellett. Ezek következményeként, mivel a magán-nyugdíjbiztosítások elvesztették a tagjaik elég magas százalékát, sajnos nem tudták ellátni feladataikat és a nagy részük megszűnt. Akik a magánnyugdíjpénztárban maradtak, azoknak 2012-ben visszaállították az állami nyugdíjra való jogosultságukat, ekkor mindösszesen a 100 000 pénztártagnak (Szikra, 2017).

6. A magyar társadalombiztosítási nyugdíjrendszer

Ebben a fejezetben szeretném összeszedni, hogy mit lehet tudni a mai magyar nyugdíjrendszerről. Fogalmakkal és definíciókkal tarkítva a fejezetet, a könnyebb megértés érdekében.

Először is ki kell térni a társadalombiztosításra, mert mégiscsak az egyik ága a nyugdíjbiztosítás. „A társadalombiztosítás a Magyar Köztársaság állampolgárait, illetve bizonyos – törvényben rögzített feltételek teljesítése esetében - a Magyar Köztársaság területén tartózkodó más természetes személyeket felölelő társadalmi kockázatközösség, amelyben törvényben megállapított szabályok szerint a részvétel kötelező” (1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről, old.: Tbj. 2 § (1)).

A társadalombiztosítás kettő ágra tagolódik, nyugdíjbiztosításra, egészségbiztosításra. Tehát a nyugdíjbiztosítás része a társadalombiztosításnak.

„Egészségbiztosítási ellátások:

- egészségbiztosítási szolgáltatás:

- pénzübeli ellátások:

- gyermekgondozási díj
- táppénz
- csecsemőgondozási díj

- baleseti ellátások:

- baleseti táppénz
- baleseti egészségügyi szolgáltatás
- baleseti járadék

- megváltozott munkaképességű személyek ellátásai:

- rokkantsági ellátás
- rehabilitációs ellátás

Nyugdíjbiztosítási ellátások

- saját jogú nyugellátás:

- öregségi nyugdíj

- korhatár előtti ellátás
- hozzátartozói nyugellátás:
  - árvaellátás
  - özvegyi nyugdíj
  - szülői nyugdíj
  - baleseti hozzátartozói nyugellátások” (1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről, old.: Tbj. 14. § (1-3)).

6.1 Saját jogú nyugellátás

A társadalombiztosítás nyugdíjbiztosítási alrendszere felelős a járadékok folyósításáért, ha elértük a nyugdíjkorhatárt (65 év). Már amennyiben megvan hozzá a jogosultságunk. Mivel meg van határozva, hogy minimum mennyi ledolgozott évvel (20 év) kell rendelkezni ahhoz, hogy nyugdíjra jogosultak legyünk. A nők korkedvezménnyel igénybe vehetik az öregségi nyugdíj szolgáltatást, ha megszerezték a 40 éves jogosultsági időt. A résznyugdíjhoz elég 15 év szolgálati idő megszerzése. Az öregségi nyugdíj legkisebb összege 2008. jan 1.-től változatlanul 28 500 Ft. Nincs nyugdíjplafon, mert 2012-ben megszüntették. Az határozza meg, hogy mennyi lesz a nyugdíjunk, hogy hány évet töltöttünk a munkaerő piacon a másik, hogy mennyi volt a bejelentett jövedelmünk. Az átlagkeresetet 1988-tól számolják, mégpedig úgy, hogy a jövedelmet a volarizációs szorzókkal felhozzák mai szintre. A volarizációs szorzók nagyságát minden évben a Kormány határozza meg (Farkas , 2024).

A nyugdíjszolgáltatásokon belül két csoport van:

- „A **saját jogú nyugellátás**: olyan keresettől, jövedelemtől függő rendszeres pénzellátás, amely meghatározott szolgálati idő megszerzése esetén a biztosítottnak (volt biztosítottnak) jár” (1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról, old.: Tny. 4. § (1) bek. a) pont).
- „A **hozzátartozói nyugellátás** olyan keresettől, jövedelemtől függő rendszeres pénzellátás, amely meghatározott szolgálati idő megszerzése esetén a biztosított” (volt biztosított) hozzátartozójának jár (1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról, old.: Tny. 4. § (1) bek. a) pont).

7. A magyar nyugdíjrendszer 5 pillére

Jelenleg hazánkban 5 pilléres nyugdíjrendszerről beszélhetünk. Ugye az 1997. évi törvényekben még három pilléres rendszerről volt szó, aminek a részei az állami nyugdíj, a magánnyugdíjpénztárak és az önkéntes nyugdíjpénztári befizetések. A kormány a 2010-ben bevezetett törvénnyel elérte, hogy a második pillér a magánnyugdíjpénztárak helyzete kilátástalan legyen, és mára eljusson arra a szintre, hogy jelentéktelen legyen a szerepe.

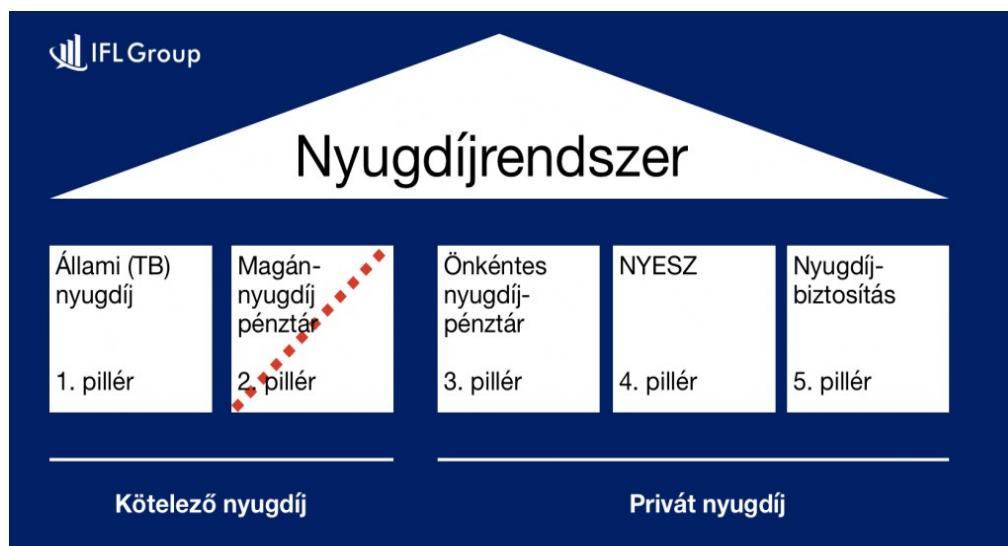
Ennek fényében már csak 4 pillérnek a szerepe számottevő, ha a nyugdíj típusú jövedelmekről beszélünk. A három pillér idővel kiegészült még kettővel a nyugdíj-előtakarékossági számlával és a nyugdíjbiztosítással. Az első a kötelező állami nyugdíj, ami munkáltatói és munkavállalói befizetésekből tevődik össze és a felosztó-kirovó rendszert alkalmazza. Ahogy az ábrán is (1. ábra) látható hazánkban jelenleg három olyan önkéntes nyugdíj megtakarítási forma közül lehet választani, amit a törvény is elfogad nyugdíj célú megtakarításként.

Nyugdíj-előtakarékossági számla (NYESZ)

Önkéntes Nyugdíjpénztár (ÖNYP)

Nyugdíjbiztosítás

Mindhárom egyéni döntésen alapuló befizetésnél lehetőségünk van különböző feltételek mellett az SZJA befizetéseink egy részének visszaigénylését kérni.

Forrás: (IFL Group, [N.a]) <https://iflgroup.hu/5-ok-magyar-nyugdijrendszer-haldoklik/>

1. ábra
A magyar nyugdíjrendszer 5 pillére

7.1 A felosztó-kirovó nyugdíjrendszer

A felosztó-kirovó rendszer előzményeként megszületett 1929-ben az első kötelező nyugdíjtörvény. Ekkor még a járulékbefizetések egyéni számlákon gyűltek, ez egészen 1945-ig így is volt, de sajnos a II. világháború pusztító hatást mért a gazdaságra is. Ezért az államnak lépnie kellett, és így kényszermegoldásként bevezették a felosztó-kirovó nyugdíjrendszert hazánkban 1947-ben, és ez mind a mai napig érvényben van.

A rendszer lényege, hogy a befizetett nyugdíjjárulékunk nem egyéni számlákon gyarapodik, hanem az éppen aktív dolgozók bruttó fizetéséből levont járulékok összessége egy nyugdíjfedezetet képez, amit kiosztanak az arra jogosultaknak. A bevételek több forrásból tevődnek össze, ezek közül két tétel emelkedik ki. Egy részről a munkavállalók bruttó bére után fizetett szociális hozzájárulás (mértéke 13%) ami a munkáltatót terheli. Egy részét fordítják a nyugdíjak fedezésére nem az egészét. A másik jelentős befizetés a társadalombiztosítási járulékon belül a nyugdíjjárulék, aminek a mértéke 10% (Kiss, 2021).

2020. július 1-jétől már nem nyugdíjjáruléknak nevezik (10%), hanem összevonták az egészségbiztosítási járulékkal, ami 7% és a 1,5%-os munkaerő piaci járulékkal. Így összevont társadalombiztosítási járulék lett az elnevezése és a mértéke 18,4%.

Más országokban megfigyelhetünk olyan nyugdíjrendszereket, amik a befizetett összegeket befektetik, hogy a hozamok miatt még több legyen a nyugdíjassza bevétele. Sajnos hazánkban nem ez a helyzet. A pénz a nyugdíjasszában nem generál hozamot, tehát az állam csak a dolgozók és munkáltatók befizetései után járó összeget tudja kifizetni a nyugdíjas rétegnek. A rendszernek az a hátránya, hogy kényes egyensúlyra épül, érzékeny a demográfiai változásokra. Tehát ha az aktív dolgozók és munkáltatók befizetései a nyugdíjasszából nem tudják finanszírozni a nyugdíj kifizetéseket, akkor a felosztó-kirovó nyugdíjrendszer nem lesz fenntartható (Kiss, 2021).

7.2 Önkéntes nyugdíj megtakarítások

7.2.1. Önkéntes nyugdíjpénztárak

Az önkéntes nyugdíjpénztárak (ÖNYP) 1993 óta léteznek Magyarországon. Ez egy népszerű nyugdíj-előtakarékossági forma, amit az állam támogatásokkal tesz vonzóbbá és ez az egyik legrégebbi megtakarítási mód. Nem összekeverendő a magánnyugdíjpénztárakkal, sajnos az

elnevezésük hasonlósága sok félreértést szül. Sokan a mai napig félnek belépni az ÖNYP-be mivel azt hiszik, hogy az állam ezt is be fogja olvasztani az állami nyugdíjasszába. Ez miatt felesleges aggódni, mivel két teljesen különböző konstrukcióról van szó, ezt nem tehetné meg a Kormány a jelenleg érvényben lévő törvények mellet (Richter, 2024).

Ha valaki be szeretne lépni, akkor azt alacsony tagdíjjal is megteheti, a megtakarítások egyéni számlára érkeznek, és a befolyt összegeket főként hazai állampapírokba és részvényekbe fektetik. Fizetheti a munkavállaló maga vagy a munkáltató cafeteria juttatásként is. Körülbelül a befizetések 30-40%-át a cafeteria tette ki. Ezért is volt a fájó döntés 2019-ben, amikor egy új adónemet is megszavazott a kormány, amit a munkáltatónak kellett megfizetni az önkéntes nyugdíjpénztári befizetések után. Ez hatalmas kockázatot jelent az önkéntes nyugdíjpénztárak jövőjére, mert negatív hatással van a tagdíjbefizetésekre. Hiszen elképzelhető, hogy sok munkáltató dönt úgy, hogy ilyen adókörnyezetben nem biztosítja ezt a fajta béren kívüli juttatást. A munkavállalók nagy többsége pedig lehet, hogy nem fogja magának finanszírozni.

Az ott gyűjtött összeget a nyugdíjkorhatár betöltése után lehet készhez kapni, vagy egy összegben, vagy járadék formájában. Ezt a pénztártag dönti el. Hozamot realizál évente egyszer. Ez egy hosszú távú befektetési forma, ami rendszeres befizetéssel jár, ezért nem szabad megijedni, ha valamelyik évben nem realizál magas hozamot. Igényelhető rá a 20%-os adó-visszatérítés (amit az SZJA-ból vonnak) ez még tovább növeli a nyugdíjmegtakarításunkat (Nyugdíj Másképpen, Önkéntes nyugdíjpénztár (ÖNYP) kisokos, 2024).

7.2.2 Nyugdíj-előtakarékossági számla (NYESZ)

Ez egy olyan értékpapír alszámla, amit a legtöbb kereskedelmi banknál meg tudunk igényelni, de csak akkor, ha már az adott bankban rendelkezünk értékpapír számlával. Nincs meghatározva havi fix összegű befizetés, hanem akkor teszünk a számlára pénzt, amikor jónak látjuk. Ennek a használata már magasabb pénzügyi tudást igényel, mert kereskedhet a befizető részvényekkel és kötvényekkel. A nyugdíj-előtakarékossági számla egy államilag támogatott nyugdíjmegtakarítás. Az adott évi befizetéseink 20%-át igényelhetjük vissza a személyi jövedelemadónkból. Az adókedvezmény mértéke maximalizálva van 100.000 Ft-ig (Nyugdíj Másképpen, Nyugdíj-előtakarékossági számla (NYESZ) kisokos, 2023).

7.2.3 Nyugdíjbiztosítás

Ez a megtakarítási forma független a bankoktól és az államtól, így a piaci biztosítótársaságoknál érhető el. Magasabb hozamlehetőséget is el lehet vele érni, mert nem csak hazai értékpapírokba fektetnek, hanem külföldibe is. Erre is igénybe lehet venni az éves 20%-os SZJA visszatérítést, mivel az állam ezt is támogatja, mint a másik kettő fajta nyugdíj-előtakarékossági lehetőséget. A legnagyobb pozitívum a nyugdíj-előtakarékossági számlával és az önkéntes nyugdíjpénztárakkal szemben, hogy a szerződéskötéskor ránk irányadó nyugdíjkorhatár betöltésekor kézhez kaphatjuk a számlán lévő összeget, ami jelen esetben még a 65. életév (Süle-Szigeti, Nyugdíjbiztosítás kisokos – Mit kell tudnod erről a megtakarításról?, 2024).

8. Magyarország népesség eloszlása, születés és halálozás

Ebben a fejezetben szeretném bemutatni, hogy a demografiai folyamatok milyen hatással vannak Magyarország népességének összetételére 1990-2040 között, különös tekintettel a 65 év feletti helyzetére és hogy hogyan alakult a születések és halálozások száma hazánkban 2000-2022 között. A legfontosabb termékenységi mutató a termékenységi arányszám elemzésével is fontos adatokat szűrhetünk ki. A kivándorlás mértékét is elemzem 2010-2023 között. Szemléltetem, hogy a születéskor várható átlagos élettartam növekedése hogyan alakult és ez miért óriási probléma a költségvetés számára.

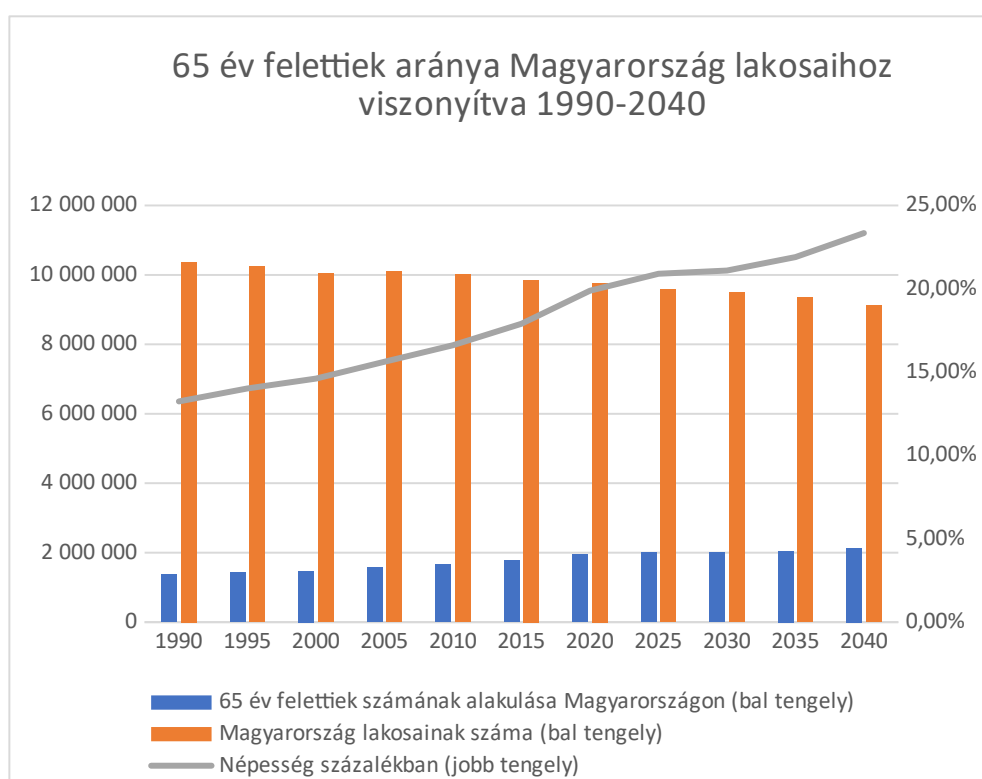
Magyarországnak, hasonlóan más fejlett Európai országokhoz, a legnagyobb nehézséget a társadalom elöregedése jelenti (demográfiai öregedés). A születéskor várható átlagos élettartam növekedésének következménye, hogy a nyugdíjasként eltöltött évek száma is nő (ha nem emelkedik a nyugdíjkorhatár). A népesség rohamos fogyása annak köszönhető, hogy sokkal többen halnak meg, mint amennyien születnek.

Kutatásom célja, hogy tiszta képet kapjunk arról, mik voltak azok a tényezők, amik közrejátszottak abban, hogy a nyugdíjrendszer helyzete ennyire a közbeszéd tárgya legyen, és nagyon sokan attól féljenek, hogy mire betöltik a nyugdíjkorhatárt, addigra vagy nem fognak nyugdíjat kapni, vagy csak egy minimális összeget, annak ellenére, hogy egész életükben vonták a fizetésükből a nyugdíjjárulékot. Ezért is szeretném elemezni Magyarország demográfiai változásait, különös tekintettel a 65 éves + korosztályra koncentrálni. De azért mindenféleképp ki kell térni az élve születések számának, a halálozások számának alakulására és Magyarország összes népesség változása sem egy elhanyagolható téma. Ezek mellett majd a kivándorlásról is szó esik. Mindezen adatok elemzése után remélem már tisztább képet kapunk arról, hogy mindez, hogy befolyásolta a nyugdíj helyzetet és hogyan fogja befolyásolni a jövőben.

8.1 A 65 év felettiiek számának alakulása Magyarországon

A 65 év felettiiek száma rohamosan nő minden évben hazánkban. Annak ellenére, hogy a lakosság száma lineárisan évről évre csökken. A társadalom korösszetételének változása olyan súlyos probléma, ami a legtöbb fejlett országot érinti. A KSH oldalán (amit rendszeresen frissítenek) elég beszédes adatokat találunk, annak igazolásaként, hogy nagyon nagy bajban van és lesz a nyugdíjrendszer. A KSH által készített interaktív korfa amely nagyon sokrétű

információt ad arról, hogy 1870-től 2070-ig milyen demográfiai változások zajlottak és fognak zajlani (kalkulációk szerint) a jövőben. Pontos népesség számot mutat évenkénti bontásban (jan. 1. adatok) nemek és életkor szerint (KSH, 1870-2070 Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint, január 1., N.a). Ezeket az adatokat felhasználva készítettem el azt a diagrammot (2. ábra), amin tisztán kirajzolódik, hogy 1990-től 2040-ig hogyan alakul a 65 éves + korosztály száma Magyarországon, az összes lakoshoz viszonyítva. Úgy gondoltam, a legjobban 5 éves bontásban tudtam szemléltetni a változást mivel, ha évenkénti bontásban néznénk akkor a diagrammon nem lenne olyan feltűnő az adatok alakulása.

Forrás: Saját szerkesztés (KSH, 1870-2070 Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint, január 1., N.a) adatok alapján

2. ábra
65 év felettiek aránya Magyarország lakosaihoz viszonyítva 1990-2040

A diagramm (2. ábra) függőleges tengelyének bal oldalán látható a népesség száma főben kifejezve. A kék oszlopok jelölik a 65 éves és idősebb személyek számának növekedését egyes években Magyarországon. A narancssárga oszlop azt jelöli, hogy hogyan alakult és előreláthatólag hogyan fog alakulni hazánk népesség száma 5 éves bontásban. A zöld vonal

diagramm pedig a nyugdíjas korosztály arányát mutatja Magyarország lakosainak számához viszonyítva 5 éves bontásban. Ezen a diagrammon is jól látszódik, hogy előregszik a társadalom. Ezt nagyon jól mutatja az az adat, hogy 1990-ben a nyugdíjasok csak 13,24%-át tették ki a magyar lakosságnak (2040-re a becslések szerint ez 23,34% lesz). Ez a szám 2020-ra már 19,88%-ra emelkedett. 30 év elteltével 6,64%-kal több nyugdíjas él Magyarországon a lakosság számához viszonyítva. Ez annak is köszönhető, hogy nem csak a 65 év + korosztályban lévők száma emelkedik évről évre, de hazánk lakossága is csökken rohamos ütemben. 1981-ben laktak a legtöbben az országban 10 713 ezer fővel, azért is fontos ez a dátum, mert 1981-ig évről évre nőtt a lakosok száma, de 1982-től kezdett csökkenni a népesség. 2011-től pedig hazánk lakosainak száma 10M alá csökkent, már csak 9 986 ezer fő volt a lakosok száma. Míg 1990-ben 10 375 ezer fő volt hazánk lakossága, addig 2020-ra ez a szám már csak 9 767 ezer volt. Ez hatalmas különbség, 5,83%-kal csökkent a magyar lakosság 30 év alatt. Az előrejelzések szerint pedig 2043-ra a népesség száma átlépi a 9M-ós lélektani határt csak 8 986 ezren leszünk Magyarországon. Ezzel szemben míg a népesség fogy a nyugdíjas korosztály száma csak nő, 1990-ben csak 1 374 ezer fő volt 65 + népesség száma, addig 2020-ra ez a szám 1 943 ezer és a szakemberek szerint 2025-re már túllépi a 2 M-os lélektani határt (KSH, 1870-2070 Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint, január 1., N.a).

Ez annak tudható be, hogy egyre magasabb az átlagéletkor és egyre több időt töltenek az emberek nyugdíjasként, amit az államnak nagyon megterhelő finanszírozni. Arról nem is beszélve, hogy a járulékfizetők száma évről évre csökken. A növekedés annak is köszönhető, hogy az elmúlt években érték el a Ratkó korszak gyermekei a nyugdíjkorhatárt (Süle-Szigeti, Nagy bajban a nyugdíjrendszer: évente egy városnyival nő az idősek létszáma!, 2021)

A szakértők szerint a következő mélypont akkor lesz, amikor a Ratkó generációnak a gyerekei fogják elérni a nyugdíjkorhatárt. Ez a korszak 1950-1956 között volt Magyarországon. Akik ebben az intervallumban születtek, hívják őket a Ratkó-korszak gyermekeinek. A Kádár-rendszerben és a rendszerváltás utáni években dolgoztak nagyrészt. Ratkó Anna nevéhez kötődik, aki népjóléti és aztán az egészségügyi miniszter pozícióját töltötte be hazánkban 1949 és 1953 között. Ez a hatéves időszak arról híresült el, hogy a két fő intézkedése miatt rohamosan megnőtt a gyermeket vállalók száma és az élve születések száma. Az első intézkedés az abortusztilalom volt, a második a gyermektelenségi adó. (Pénzcentrum, 2020).

Ez a korszak rettentő brutális eljárásokat folytatott az illegális abortuszt végző bábák, orvosok és anyák ellen. Ebben az időszakban lett bevezetve a személyazonosító igazolvány, hogy az állam nyomon tudja követni a lakosokat. A terhességeket be kellett jelenteni, és az állam

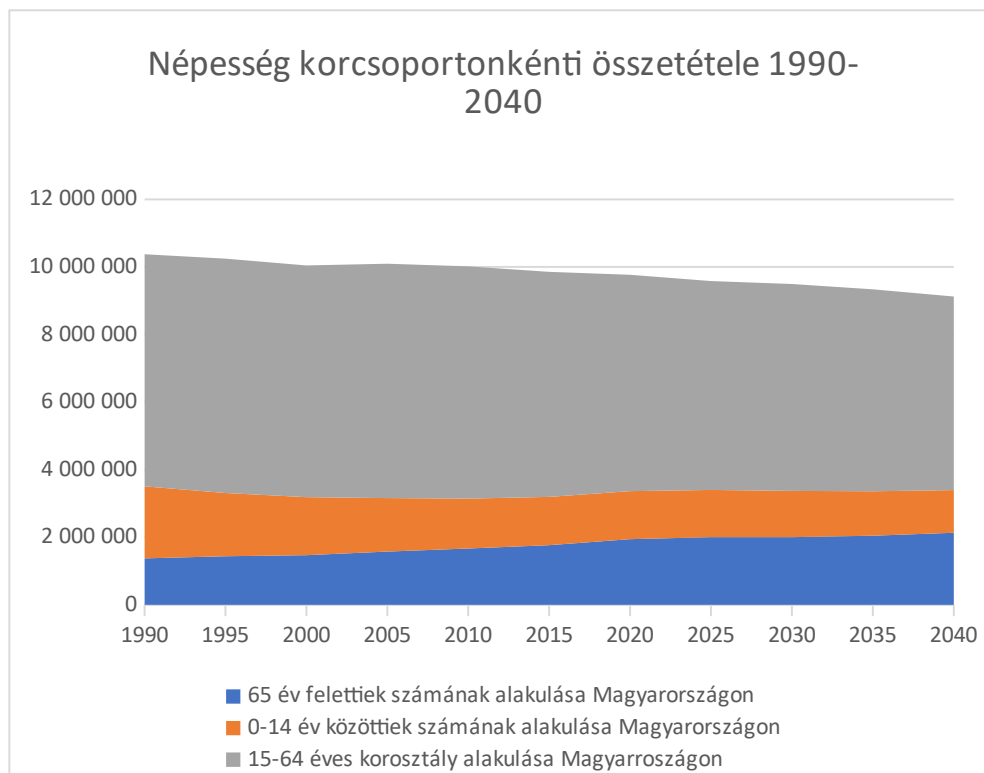
végig követte a magzat fejlődését. Még mindig megy a találgatás, hogy az abortusz tilalom bevezetése miatt lett a bababumm, vagy egyszerűen csak elkezdtek újjáépíteni az országot és ez meghozta a kedvét a családoknak a gyerekvállalásra. A Ratkó-korszakban született, mostanra nyugdíjas generációnak a gyermekeit hívja a közvélemény Ratkó unokáknak, főleg 1960-as és 1970-es években születetteket hívják így. Így 10-15 év múlva, amikor ez a generáció elkezd betölteni a nyugdíjkorhatárt, akkor lesz a következő mélypont a nyugdíjrendszerben (Pénzcentrum, 2020).

8.2 Magyarország népességének összetétele korcsoportok szerint

Fontosnak tartom elemezni a népesség korcsoportonkénti összetételét 20 évre visszamenőleg, hogy pontos képet kapjunk az évek során, hogyan hatottak az ország demográfiai folyamataira.

Ez a rendszer mindaddig fenntartható, amíg az aktív nemzedék nincs megterhelve nagy járulékfizetéssel, hogy el tudja tartani azt a két generációt, amiért felelős, ezek a nyugdíjas korúak és a gyerekek. Mindkét generáció eltartása egy kötelezettség, ami óriási terhet ró az éppen fizető generációra. A rendszer akkor működik jól, ha nagy annak a korosztálynak a létszáma, aki fizeti a járulékot. Másrészt a nyugdíjasok száma alacsony, vagy ha nem túl hosszú a nyugdíjban eltöltött életszakasz, így kevesebb ideig kell az idősek öregségi járadékát kigazdálkodni (Farkas, 2040-re borulna a magyar nyugdíjrendszer - Farkas András elemzése a várható nyugdíjreformról, 2022).

Azért nagyon fontos elemezni ezeket az adatokat, mert kiderülnek belőle fontos információk, amik rávilágítanak arra, hogy bajban van a nyugdíjrendszer fenntarthatósága. Ugyanúgy, ahogy a második diagrammot (2. ábra), szintén a KSH oldalán lévő interaktív korfából nyert adatok alapján készítettem el. A 3. diagrammon (3. ábra) a népesség korcsoportonkénti összetétele látszik Magyarországon. Az adatok 1990-től 2040-ig szerepelnek rajta 5 éves bontásban. Én három korcsoportra osztottam a népességet. A gyermekek, akik 0-14 év között vannak (narancssárga jelölés), az aktívak, akik 15-64 év közöttiek (zöld jelölés) és a nyugdíjas korosztályt, akik 65 évesek vagy a felettiek (kék jelölés).

Forrás: Saját szerkesztés (KSH, 1870-2070 Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint, január 1., N.a) adatok alapján

3. ábra
Népesség korcsoportonkénti összetétele 1990-2040

Ahogy az ábrán (3. ábra) is látszik a népesség fogy, de a korcsoportok eloszlása a társadalmon belül változik. Megborultak az arányok és ezért a fejlett államokban már nem a fiatalok vannak többségben, hanem az idősök. Míg egy jól működő társadalomban, ahol valószínűleg a nyugdíjrendszer fenntartásával sincs probléma (ilyenekből nagyon kevés van) az lenne a normális, ha a gyermek generációnak (0-14 év között) a létszáma meghaladná a nyugdíjasok számát egy országban, addig sajnos nálunk nem ez a megfigyelhető napjainkban. Ez azért lenne fontos, mert ők pár éven belül az aktív generáció számát fogják növelni és nem jó hosszú távon, ha kevesebb a fiatal, mint az idős.

Magyarországon 2005-ig megfigyelhető volt ez az elvárt tendencia, ahol még a gyerekek többen voltak, mint az idősök, de sajnos 2006-ban a nyugdíjasok már 1 591 ezren voltak míg a 0-14 éves korosztályban lévők csupán 1 554 ezren. Nagyon jól szemlélteti a népesség idősödését az egyik legsűrűbben használt mérőszám az öregedési index, ami a 14 évesnél fiatalabbak és a 65 évesnél idősebbek arányát mutatja százalékban. Ez a szám még 100 alatt volt 2005-ig 99,9 mivel akkor még a nyugdíjas generáció száma kisebb volt, mint a gyermekek száma. 2006-tól tehát a mérőszám meghaladta a 100-at és 2020-ban már 136,6

volt. Ez azt jelenti, hogy 100 gyermekre 136,9 nyugdíjas jut (KSH, 1990-2021, 2022-től a KSH 2022-től a KSH előrejelzése a közepes változat szerint (előreszámítási adatbázis) Az aktív korúak és idősek aránya, 2021).

1993-ban a gyerekek száma negatív irányban átlépte a 2 M lélektani határt, már csak 1 958 ezer volt a 0-14 év közötti korosztály létszáma és ez a szám is évről évre csökken. Ugyanúgy megfigyelhető ez a fogyás az aktív korúak csoportjánál is. Ez kevesebb járulékfizetőt jelent, miközben egyre több nyugdíjast kell eltartani. Ez egyre kevesebb járulékbevételt is jelent, amit egyre több ember között kell szétosztani. 1990-2005-ig egy jó tendencia figyelhető meg, de sajnos 30 év alatt 464,4 ezer fővel csökkent az aktív korúak száma. Sajnos ahogy a diagrammon is láthatjuk az előrejelzések szerint 2020 után ezek az adatok nemhogy javulni, de egyre nagyobb mértékben csökkenni látszanak. Az előrejelzések szerint a csökkenés mértéke 5 évente átlagosan 2,76% lesz, 2035-ben pedig az előrejelzések szerint átlépi az aktív korúak a 6 M-os lélektani határt és 5 979 ezren lesznek a 15-64 éves korosztály Magyarországon (KSH, 1870-2070 Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint, január 1., N.a).

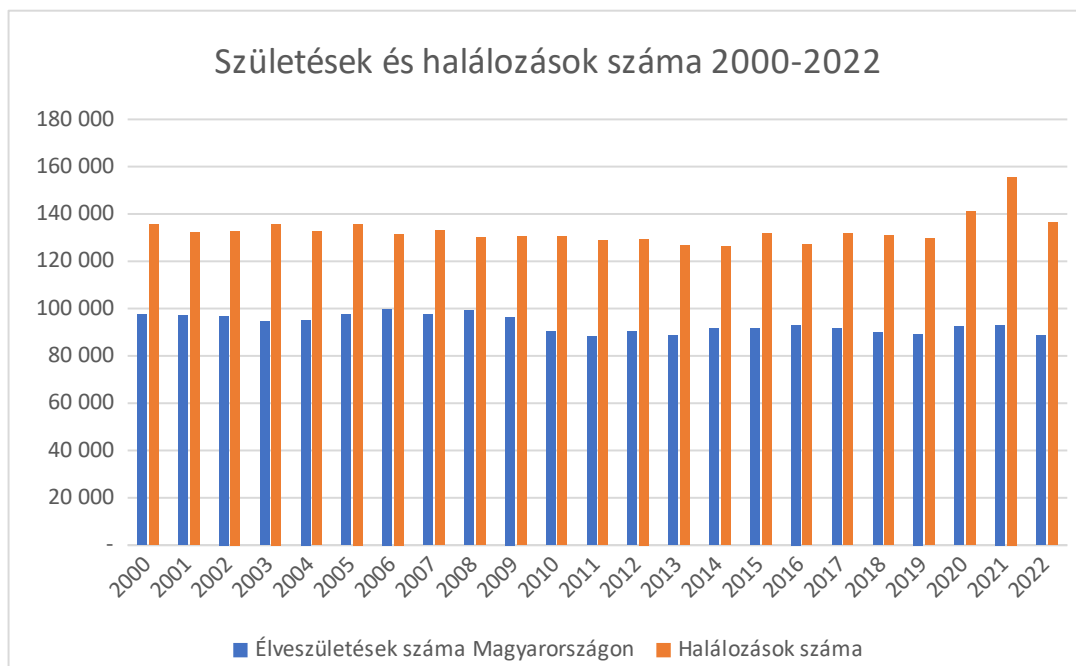
8.3 Születések és halálozások száma és a születéskor várható átlagos élettartam

Egy ország népességének és kormegoszlásának alakulását a legjobban három demográfiai adat befolyásolja, amik a termékenység a halálozás és végül a népességvándorlás (Farkas, 2040-re borulna a magyar nyugdíjrendszer - Farkas András elemzése a várható nyugdíjreformról, 2022).

Ezért is központi kérdés, hogy a születések, halálozások száma, a születéskor várható átlagos élettartam és a termékenységi arányszám hogyan alakult hazánkban az elmúlt 20 évben, mivel ezen az adatok alakulása okozza a demográfiai öregedést.

A születéskor várható átlagos élettartam rohamosan nő. A KSH "22.1.2.6. Születéskor várható átlagos élettartam, átlagéletkor nem, vármegye és régió szerinti" (KSH, 2001-2023, 22.1.2.6. Születéskor várható átlagos élettartam, átlagéletkor nem, vármegye és régió szerint [év], 2023) táblában megtalálható információk felettébb megdöbbentőek. Míg a nőknek 2001-ben 76,46 volt a születéskor várható átlagos élettartama, ez a szám 2022-re 79,05 évre emelkedett. Ez azt jelenti, hogy az orvostudomány fejlődésének köszönhetően 20 év alatt 2,59 évvel számíthatunk hosszabb életre. A férfiaknál mindig is alacsonyabb volt ez a szám, mint a nőknél. 2001-ben egy férfi átlagosan 68,15 éves élettartamra számíthatott, míg ez a szám

2022-re 72,55-re emelkedett. Ezek szerint a férfiak magasabb növekedést értek el, mert 20 év alatt 4,4 évvel várhatnak hosszabb életet (KSH, 2001-2023, 22.1.2.6. Születéskor várható átlagos élettartam, átlagéletkor nem, vármegye és régió szerint [év], 2023). Ez hatalmas teher a nyugdíjasszára. A születések és halálozások számának alakulását egy diagrammon (Error: Reference source not found) szeretném bemutatni évenkénti bontásban 2000-től 2022-ig.

Forrás: Saját szerkesztés (KSH, 1990-2022, 22.1.1.10. Halálozások a gyakoribb halálokok és nem szerint, 2023) (KSH, 1900-2023, 22.1.1.6. Élveszülések és teljes termékenységi arányszám, 2024) táblák adatai alapján

4. ábra
Születések és halálozások száma 2000-2022

Az élve születések és a termékenység alakulását rengeteg minden befolyásolta, ami miatt ilyen kilátástalan helyzetbe került a fenntarthatóság az elmúlt pár évtizedben. A történelmi események, gazdasági intézkedések és törvények meg az emberek megváltozott gondolkodása is hozzájárult ahhoz, hogy így alakuljon a gyermekek száma. A kék színnel jelölt oszlop diagrammon az élve születések száma látszódik évenkénti bontásban. A narancssárga oszlop diagramm pedig a halálozások számát jelöli ugyancsak évenkénti bontásban. Ez nem látszik az ábrán, de 1986-ban a születések száma meghaladta a halálozásokét. Azt ezt követő években viszont megállíthatatlanul csökkent a születések száma és végül 1998 volt az első év, amikor 100 ezer alá esett az élve születések száma. 2009-ban volt egy kis remény, hogy eljött a változás mivel abban az évben majdnem újra elérte a 100 ezret az újszülöttek száma, de

sajnos a csökkenés onnantól még érezhetőbb volt. Eljutottunk addig, hogy 2011-ben átléptük a 90 ezres lélektani határt, már csak 88 ezer kisbaba született abban az évben. 2014-2017 között az élve születések száma fixen 90 ezer fölött volt, és 2020-2021-ben kissé megugrott az újszülöttek száma, de sajnos ez a trend nem tartott sokáig, mivel a következő mélypont az előzetes adatok alapján 2023-ban lesz. Mivel csak 85,2 ezer újszülött jött világra. Magyarország történelmében sose volt még ilyen alacsony az élve születések száma (KSH, 1900-2023, 22.1.1.6. Élveszületések és teljes termékenységi arányszám, 2024).

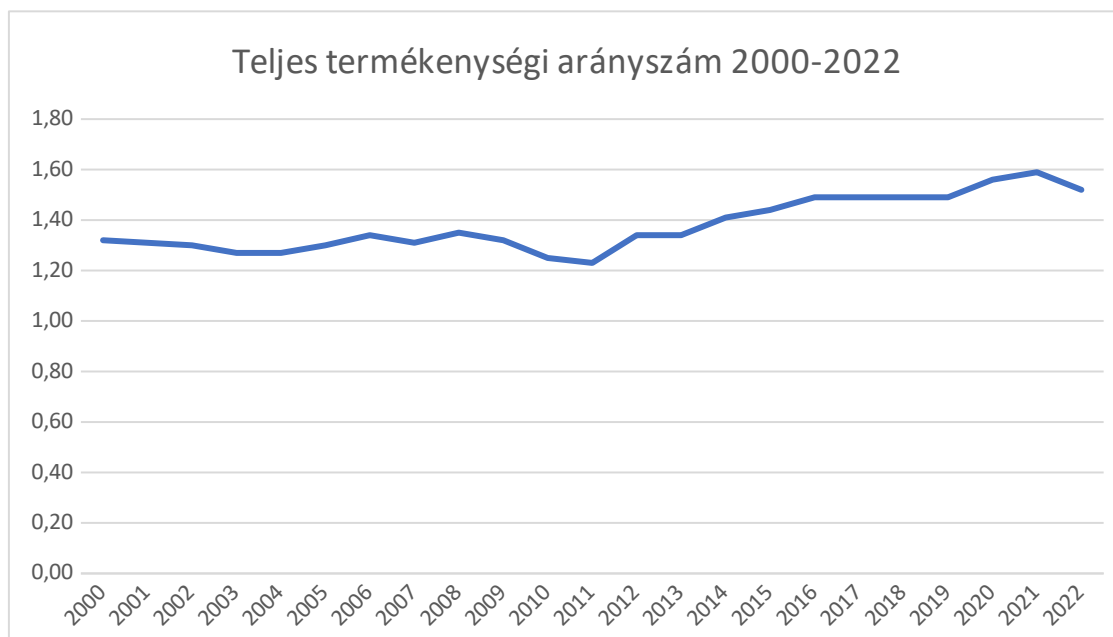
A szakemberek szerint a termékenység visszaesése összefügg azzal, hogy a családi formák megváltoztak és a nőknél egyre későbbi korra tolódik a gyermekvállalás (KSH Magyarország társadalmi atlasza).

A halálozások száma minden évben meghaladta a születéseket az elmúlt 30 év szempontjából. Ez nagyon szomorú, mert ahhoz, hogy ne fogyjon hazánk lakossága, az kellene, hogy minimum ugyanannyian szülessenek, mint amennyien elhaláloznak egy évben. Nemhogy nem ugyanannyi, de minden évben átlagosan 39 379 fővel kevesebb újszülött jött a világra (2000-2022 között vizsgálva), mint ahányan elhaláloztak. Ez mellett elég stabil a halálozások száma, mert hol nőtt, hol csökkent az értékük, de nem számottevően, egyedül a 2020-as és 2021-es évet tudnám kiemelni a kiemelkedően magas elhalálozások miatt. Ezek az évek a Covid19-koronavírus járvány miatt voltak ilyen nagy mértékűek. 2021-ben rekord mennyiségű haláleset történt 155,6 ezren veszítették el életüket. Sajnos még 2022-ben is 6 ezerrel többen haláloztak el hazánkban, mint a Korona vírus előtti utolsó évben (KSH, 1990-2022, 22.1.1.10. Halálozások a gyakoribb halálokok és nem szerint, 2023).

8.4 Termékenységi arányszám alakulása Magyarországon

Szintén nem elhanyagolható adat a termékenységi arányszám. Azt mutatja meg, hogy egy szülőképes korú nő egész élete alatt átlagosan mennyi gyermeknek adna életet, ha az adott év adatai nem változnának (Pálos, 2023). Ennek a mutatónak az alakulása is nagyon kedvezőtlenül befolyásolta - az elmúlt 40 évben - Magyarország népességének alakulását.

A „KSH élve születések és teljes termékenységi arányszám” (KSH, 1900-2023, 22.1.1.6. Élveszületések és teljes termékenységi arányszám, 2024) tábla adatai alapján, elkészítettem az (Error: Reference source not found)-t, amit elemezni fogok. A diagrammon Magyarország 2000-2022 között alakuló termékenységi arányszámok figyelhetők meg.

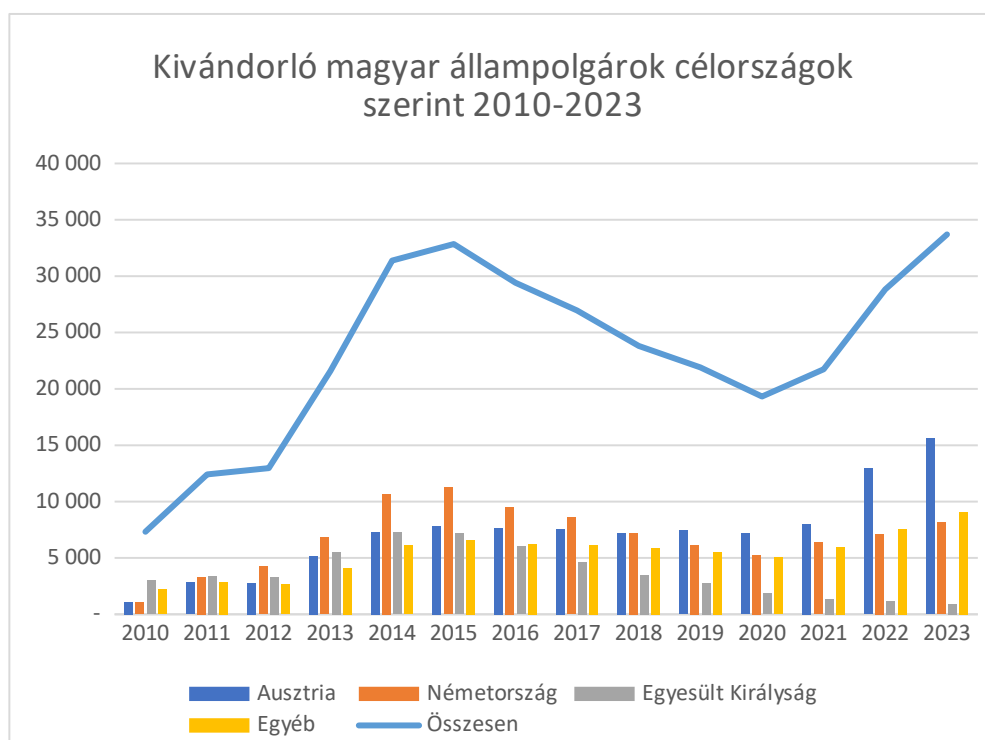
Forrás: Saját szerkesztés (KSH, 1900-2023, 22.1.1.6. Élveszületések és teljes termékenységi arányszám, 2024) tábla alapján

5. ábra
Teljes termékenységi arányszám 2000-2022

A diagrammon látszik, hogy az elmúlt csaknem 20 évben a születési ráta nem haladja meg a 1,6-os értéket, ami azért szomorú, mert ami hazánk reprodukciójához szükséges lenne az a minimum 2,1-es érték. Ahhoz, hogy ne legyen népesség fogyás, csak stagnálás, elég lenne az, ha a mutató elérné a 2-es értéket. Ennek még sajnos a közelében sem vagyunk. Az első adatok 1900-ból vannak, ekkor még 5,32 volt a termékenységi ráta. Ez azt jelenti, hogy egy nőnek annak idején több mint 5 gyermeke született az élete során. 1930-tól már csak 2,84 volt a termékenységi arányszám. 1930-tól 1979-ig nagyrészt 2-vel kezdődött ez a mutató, tehát 1979-ig teljesült a követelmény, hogy fenntartsuk az ország népességét. 1980-ban már csak 1,91 volt a termékenységi ráta. Sajnos az elmúlt 40 évben ez a szám folyamatosan csökkent, és végül 2011-ben elértük a történelmi mélypontot, sose volt még ilyen alacsony a teljes termékenységi arányszám mértéke 1,23. Szerencsére ez a szám 2012-től folyamatosan emelkedett, míg elérte 2022-ben az 1,52-es értéket. Ennek oka az lehet, hogy a kormány pénzügyi ösztönző intézkedéseket vezetett be, hogy a családokat a gyermekvállalás felé terelje. 2015-ben bevezették a Családi otthonteremtési kedvezményt (CSOK) és 2019-ben pedig a babaváró hitelt. Az előzetes adatok alapján 2023-ban csökkenni fog a termékenységi ráta, csak 1,51 lesz (KSH, 1900-2023, 22.1.1.6. Élveszületések és teljes termékenységi arányszám, 2024).

8.5 Kivándorlási adatok elemzése 2010-2023 között

A gyenge termékenység mellett a másik súlyos probléma hazánkban a kivándorlás. Mivel nagyrészt a szakképzett, aktív népességet érinti, akik potenciális járulék befizetői lennének, ez pedig nagy kiesés a nyugdíjassza számára. A Központi Statisztikai Hivatal “22.1.1.31. A kivándorló magyar állampolgárok célországok és nemek szerinti” (KSH, 2010-2023, 22.1.1.31. A kivándorló magyar állampolgárok célországok és nemek szerint, 2024) tábla segítségével elkészítettem a (6. ábra) diagrammot. A kivándorló magyar állampolgárok száma egyes években célországok szerint vannak felosztva és az adatok 2010-től 2023-ig figyelhetők meg.

Forrás: Saját szerkesztés (KSH, 2010-2023, 22.1.1.31. A kivándorló magyar állampolgárok célországok és nemek szerint, 2024)

6. ábra
Kivándorló magyar állampolgárok célországok szerint 2010-2023

Ahogy a diagrammon (6. ábra) is látszik a sötétkék oszlop diagrammok az Ausztriába kivándorolt magyar polgárokat jelzi egyes években. A narancssárga pedig a Németországba kivándorlókat jelképezi. Az Egyesült Királyság oszlopai zöld színnel vannak jelölve, és világos kékkel pedig az előzőleg felsoroltakon kívüli országokba kivándorlók számát jelöli az

egy-
es
é-
vek-
ben. Lila színnel egyes években az összes magyar kivándorló népesség számát jelöli vonal diagramm segítségével. Ahogy látszik az első évben (2010) még csak nagyon kevesen vándoroltak ki 7,3 ezren az országból. Ezek a számok évről évre emelkedtek és 2015-ben kicsúcsosodott, abban az évben rekord mennyiségű 32,9 ezer ember hagyta el az országot. 2015-től pedig ezek az adatok csökkeni látszanak egészen 2020-ig amikor is 19,3 ezer ember vándorolt ki hazánkból. Az előzetes adatok szerint a 2023-as év rekordot döntött még 2015-ös adatokat is túlszárnyaltuk. A tavalyi évben 33,7 ezer ember vándorolt ki külföldre. Előszeretettel választotta a legtöbb honfitársunk, hogy Németországban fog letelepedni 2012-2018 között. Az adatok azt mutatják, hogy 2019-től ez a trend megváltozott, Ausztriát választják a legtöbben úticélként. Az Egyesült Királyság is nagy népszerűségnek örvendezett egészen 2020-ig, amikor is bejelentették a Brexit-et azaz, hogy kilépnek az Európai Unióból. Ezekből az adatokból is látszik, hogy mennyi munkaképes fiatal embert veszítünk el minden évben, akik levehetnék az államkasszáról a teher egy részét. 2010 és 2023 között 324,3 ezer honfitársunk hagyta el az országot a jobb megélhetés reményében (KSH, 2010-2023, 22.1.1.31. A kivándorló magyar állampolgárok célországok és nemek szerint, 2024).

9. Kérdőív a mai kor nyugdíjasainak helyzetéről, elemzés

Ebben a fejezetben szeretném elemezni a kérdőívet, ami a mai kor nyugdíjasainak helyzetéről szól. 2023. júniusában készült, ezt a válaszok értelmezésénél mindenképp figyelembe kell venni. Ennek oka, hogy a gazdaság nagyon nehéz helyzetben volt, az extra magas infláció miatt az árak elszálltak és a vásárló ereje a forintnak nagymértékben csökkent. Túl voltunk egy Covid járványon és már javában tartott az orosz-ukrán háború is. A kérdőíveket a Google online űrlap készítőben készítettem el, 100 anonim kitöltés segített abban, hogy a kérdéseimre adott válaszokból reális adatokat tudjak kinyerni, amiket utána hitelesen tudjak elemezni. A válaszadóknak 55 év felettinek kellett lennie és ez mellett elengedhetetlen az, hogy nyugdíj folyósításra jogosultak legyenek. Ez mellett még megemlíthető, hogy a válaszadók nagy százaléka pest megyei lakos, de nagy mértékben inkább kisebb településen (falun) élők vannak köztük, mint városiak. Próbáltam olyan kérdéseket megfogalmazni, ami alapján reális képet kaphatunk arról, hogy a mostani nyugdíjas korosztály mennyire van megelégedve az anyagi helyzetével. Hogyan érintette őket az elmúlt évek gazdasági nehézségei. A családi modellek alakulása is a témához kapcsolódik. Ezen belül, hogy 3 generáció alatt hogyan változott a gyermekvállalás mentalitása nekik és a felmenőiknek. Ezeken kívül pedig kikértem a véleményüket azzal kapcsolatban, hogy mit gondolnak a nyugdíjkorhatár nagyságáról, és arra is kíváncsi voltam, hogy milyen mértékben végeznek még bejelentett munkát az idősök annak fényében, hogy kedvező az adózásuk.

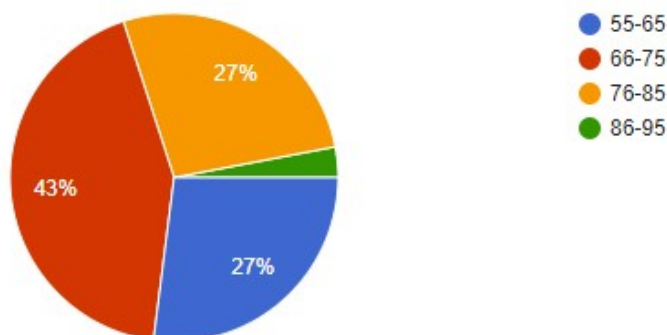
Kezdjük is a kérdések elemzését. A kérdőívet kitöltők 74%-a volt nő és 26%-a férfi (10. ábra), tehát jóval nagyobb arányban töltötték ki nők, mint férfiak a felmérést. Ez az arány a későbbi válaszok elemzésénél fontos referencia lesz. Nemcsak a felmérésnél figyelhető meg ez az arány, hanem a nyugdíjas generáció nemek szerinti népesség számoknál is. Az a jellemző, hogy az idősebb korosztályt nagyobb arányban alkotják hölgyek, ez az évek múlásával egy inkább igaz. A KSH interaktív korfán látszik, hogy minél idősebb korosztály népesség összetételét vizsgáljuk nemek szerint, annál kevesebb százalékát alkotják férfiak.

A második fontos kérdésem az volt a kitöltők felé, hogy milyen korosztályba tartoznak. 4 lehetőséget ajánlottam fel 10 éves intervallumokban, amik közül az első a 55-65 év közöttiek voltak. Azért kezdődik 55 évvel, mivel régen volt, aki 15 éves korában már dolgozott és nőként, ha megvan a ledolgozott 40 év, akkor akár 55 évesen is jogosult nyugdíjra. Ezt ahogy a (7. ábra)-n is látjuk, a válaszadók 27%-a tartozik ebbe a korosztályba. A legnagyobb részt a 66-75 éves korosztály foglalja el, a kitöltők 43%-a esett ebbe a kategóriába. A legkisebb

százalékos részt a 86-95 éves korcsoport teszi ki, a válaszadók 3%-a esett ebbe a magas életszakaszba. Ez azt jelenti, hogy a megkérdezett nyugdíjasok 1929 és 1969 között születtek. Ez egy elég nagy differencia, akár 40 év is lehet két kitöltő között.

Milyen korosztályba tartozik?

100 válasz

Forrás: Saját szerkesztés

7. ábra

Korosztályi megoszlás a kérdőívet kitöltők között

A következő kérdéseknél azt szerettem volna kiszűrni, hogy a megkérdezett generáció és az ő nagyszüleiknél és szüleiknél, hogyan alakult a gyermekvállalás (11. ábra) számokban kifejezve. A nagyszüleik meg a szüleik szülési hajlandósága teljesen eltért a mai megszokott trendektől. Ez a válaszokból nagyon szépen kirajzolódik, hogy a gyermekvállalási hajlandóság mennyit változott pár évtized alatt. A válaszokból kiderül, hogy míg a nagyszüleik generációjánál a legtöbbször a minimum 3 gyermek volt a megszokott, addig nem volt ritka, hogy sok családnál akár a 4-13 szám között volt a gyermekek száma. Ezek az adatok nem sokat változtak a szüleik generációjánál sem, csak ott a legtöbben 2 gyermeket vállaltak, de ott se volt meglepő, akinek akár 3-8 közé esett a gyermekek száma. Ellenben a megkérdezett generációnak már csak 0 és 4 közé lehetett sorolni a gyermekeik számát. Viszont a legtöbben itt is 2 gyermeket vállaltak, de sokan voltak, akik akár 3-at is. Ezek az adatok nagyjából egybe csengenek a termékenységi ráta adataival, mivel például 1930-ban 2,84 volt a teljes termékenységi ráta, és 1956-ig 2,5 felett volt ez a szám (KSH, 1900-2023, 22.1.1.6. Élveszületések és teljes termékenységi arányszám, 2024). Ami azt jelenti, hogy valóban reális adatokat kaptam a válaszok elemzésénél, mikor az derült ki, hogy az űrlapot

kitöltők szülei valóban legnagyobb arányban 2 gyermeket vállaltak, de voltak, akik ennél többet is.

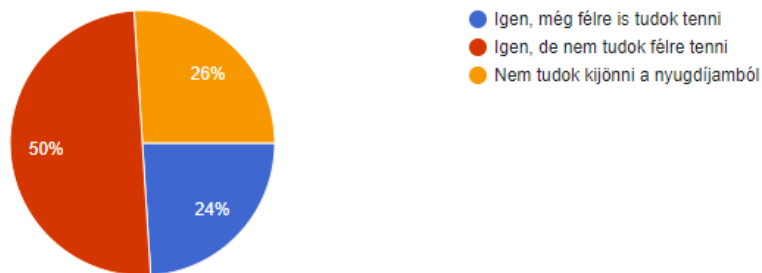
A következő szakaszban arra voltam kíváncsi, hogy mennyire vannak anyagi problémái egy átlagos időskorúnak, és mennyire elégedett a helyzetével, vár-e bármi javulást, állami intézkedést, ami elősegítené a könnyebb nyugdíjas éveket.

Az első kérdésem itt az anyagi helyzetükre vonatkozott. Itt (12. ábra) egy 1-től 5-ig terjedő skálán tudta bejelölni a válaszadó, hogy milyennek érzi az anyagi helyzetét. A válaszokat az alapján kellene szemlélni, hogy 1 a legrosszabb és 5 a legjobb. Ennek fényében a legtöbb válasz, azaz a válaszadók 59% mondta azt, hogy 3-asra értékeli a pénzügyi helyzetét. A második legtöbb szavazatot a 4-es kapta 25%-kal. Ez azt jelenti, hogy a Pest megyében élő nyugdíjasok legnagyobb százaléka vagy jó anyagi helyzetűnek vallja magát, vagy teljesen a középmezőnybe teszi magát.

Ezeknek a tükrébe felettébb érdekesnek tartom a másik kérdésemre adott válaszokat. A következő kérdésem arra vonatkozott, hogy hónap végén ki tud-e jönni a nyugdíjából. Tehát családi vagy egyéb más segítség nélkül is ki tudja fizetni a rezsit, be tud-e vásárolni magának és lehetőleg, ha minden kifizetést intézett, akkor akár félre is tud-e tenni ebből az összegből.

Ki tud-e jönni a nyugdíjából?

100 válasz

Forrás: Saját szerkesztés

8. ábra

A nyugdíjasok anyagi helyzete a nyugdíjuk összegének tükrében

Ahogy a (8. ábra) is látszik a legtöbb válaszadó azaz az 50% kijön a nyugdíjából, de sajnos nem tud félre tenni a hónap végére. A megkérdezettek 24%-pedig, még félre is tud tenni. Elég sokan vannak, akik azt jelölték be, hogy nem elég nekik a nyugdíjuk (26%) ahhoz, hogy boldoguljanak általa. Ez azért érdekes, mert az előző kérdésemre mindösszesen a válaszadók 12%-a jelölte meg az 1. és a 2. választ lehetőségként. Ebből arra következtetek, hogy a családja támogatásával tud elérni egy számára szükséges anyagi színvonalat. Ezen kívül a

másik lehetőség, hogy kénytelen munkát vállalni a nyugdíjas éveiben ahhoz, hogy meg tudjon élni.

A következő részben a nyugdíjemeléssel kapcsolatban forgalmaztam meg 3 kérdést. Az első kérdésem, hogy a nyugdíj emelés követi-e az infláció helyzetét. Az űrlap kitöltők (13. ábra) 49%-a úgy érzi, hogy valamilyen szinten próbálják emelni a nyugdíjak mértékét, de nem sikerült az inflációhoz mérten eléggé megemelni. Pedig az adatok azt mutatják, hogy a kormány a nyugdíjas infláció mértékében emelte meg a nyugdíjakat 2023-ban, így a nyugdíjak megőrizték a reálértéküket. Majdnem megegyező arányban 47%-uk pedig úgy látja, hogy nem követi az infláció helyzetét és ezért a vásárlóereje az öregségi járadékuknak jelentősen csökkent.

A második kérdésre is hasonló válaszok születtek, mint az elsőre, ami az volt, hogy elégedett-e a nyugdíjemelés mértékével. A harmadik kérdés pedig az volt, hogy milyen emelést tartana indokoltnak. Mivel a 2023-as átlagos nyugdíjas infláció 18,3% volt és a nyugdíjemelés 18,6% ehhez mérten fogom vizsgálni a válaszokat. A megkérdezettek (15. ábra) legnagyobb része (39%-a) a 30%-os nyugdíjemelést tartaná reálisnak, 29% pedig a 40%-os emelést szeretné elérni. Utána 1%-kal lemaradva végzett a 20%-os emelkedés, ami már reális annak mértékében ahogy az infláció alakult 2023-ban. Azokat is megértem, akik kevésnek érezték az emelés mértékét, mivel ne felejtjük el, hogy 2022-ben az átlagos nyugdíjas infláció éves mértéke 15,2% volt, addig a nyugdíjemelés, amit három lépésben vezettek be összesen 14%-os volt, így 1,2%-kal volt kevesebb az emelés, mint az éves pénzromlás mértéke (Süle-Szigeti, A nyugdíjak sikeresen megőrizték a reálértéküket 2023-ban , 2024).

Az utolsó előtti szakaszban pedig két olyan kérdést tettem fel, ami eléggé szociális jellegű kérdés és foglalkoztatott, hogy vajon milyen válaszok születnek belőlük. Annak fényében, hogy valószínűséggel nem a gazdasági oldalról fogják szemlélni ezt a két problémát. A válaszokat úgy állítottam be, hogy csak kifejtve tudják leírni a véleményüket a két témával kapcsolatban.

Az első kérdés tehát az volt, hogy magasnak tartják-e a jelenlegi nyugdíjkorhatárt. Nagyon meglepő válaszok születtek. A válaszadók 59% nemmel felelt, a válaszok pedig nagy része a többi uniós országhoz hasonlította a nyugdíjkorhatárunkat és így nem tartották magasnak. Sokan pedig azért gondolják így, mivel 65 évesen még jó fizikai állapotnak örvend az idős korúak nagy része, ezért még munkaképesek ebben a korban. Ellenben sokan érveltek az mellett, hogy magasnak tartják a nyugdíjkorhatárt. Arra hivatkoznak, hogy a születéskor várható átlagos élettartamhoz viszonyítva magasnak számít a 65 év. Amit a KSH adatai cáfolnak.

Az első téma, amit felvettem, hogy egyetértenek-e azzal a javaslattal, hogy 40 év munkaviszony után a férfiak is nyugdíjba vonulhassanak. Ezzel a javaslattal a megkérdezettek elsőpró aránya 82%-a értett egyet. Ez felettébb meglepő annak fényében, hogy a hölgyek töltötték ki többen a kérdőívet. A válaszadók arra is hivatkoznak, hogy a nőknek a születéskor várható átlagos élettartama magasabb, mint a férfiaké és ők végeznek nagyobb számban fizikai munkát is. Ezért az lenne az indokolt, ha nem lenne megkülönböztetve a két nem és egységesíteni kellene a férfiak és nők nyugdíjba vonulási lehetőségeit.

Végezetül pedig két kérdést fogalmaztam meg a nyugdíj melletti munkavállalással kapcsolatban. A válaszadók csupán (16. ábra) 35% válaszolt igennel arra a kérdésemre, hogy ön végez/végzett e hivatalosan bejelentett munkát nyugdíjas évei alatt. Ebből a felmérésből úgy látszik, hogy az idősek elég alacsony aránya lépett vissza a munka világába idős kora ellenére. Ennek az is lehet az oka, hogy a válaszadók (17. ábra) 48%-a nehéznek érzi a munkaerőpiacra való belépést az állami intézkedések ellenére. Ez kiderült a következő kérdésemre adott válaszokból, ami arról szólt, hogy a nyugdíjasok milyen nehéznek érzik a munkaerőpiacra való belépést.

10. Nyugdíjrendszerünk fenntarthatósága

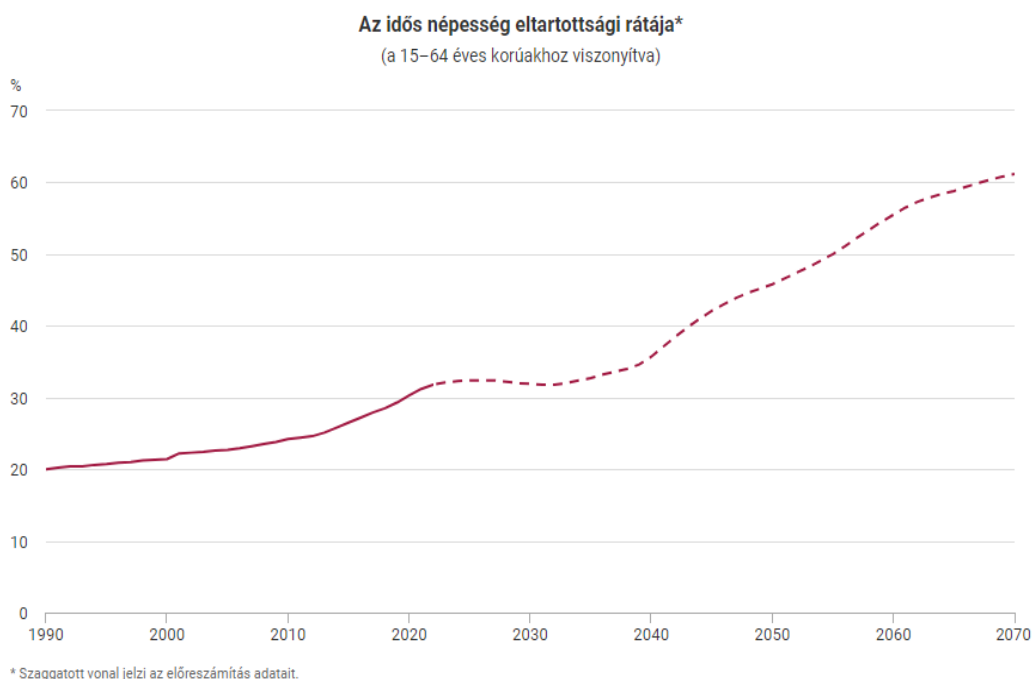
Ebben a fejezetben szeretném összefoglalni, hogy a kutatásom befejeztével, milyen adatokat és konzekvenciákat vontam le a nyugdíjrendszerünkkel kapcsolatban. A nyugdíjrendszerünk és azon belül is a felosztó-kirovó rendszernek milyen nehézségekkel kell szembenéznie.

Az országok vezetőit és a szakembereket már hosszú évtizedek óta foglalkoztatja, ami az összes fejlett ország problémája, a nyugdíjrendszer fenntarthatósága. Ennek az oka, hogy egyre többször hallani mind a politikában, mind a hírportálokon az idősödő társadalom problémáiról. Az utóbbi pár évtized és a jövőbeni becsült demográfiai adatok miatt merültek fel kérdések a fenntarthatósággal kapcsolatban. A társadalom elöregszik, mivel lényegesen kevesebb gyermek jön világra, a nők fertilitása, azaz szülési hajlandósága nagyon alacsony, a KSH adatokból is látszik, hogy 1980-tól a reprodukciós szint (2,1) alatt stagnál a termékenységi arányszám. Ezzel szemben a halálozási adatok évről évre javulnak (kivéve a Covid alatti időszakot) és az átlagéletkor is évről évre nő. 1986-ban a születések száma meghaladta a halálozásokét. Azt ezt követő években viszont megállíthatatlanul csökkent a születések száma és végül 1998 volt az első év, amikor 100 ezer alá esett az élve születések száma. Ez ahhoz vezet, hogy a lakosság egyre nagyobb százalékát fogja kitenni a nyugdíjas réteg a fiatal munkaképes lakossághoz viszonyítva.

Nagyon jól szemlélteti a népesség idősödését az egyik legsűrűbben használt mérőszám az öregedési index, ami a 14 évesnél fiatalabbak és a 65 évesnél idősebbek, arányát mutatja százalékban. Ennek a mutatónak a segítségével tisztán látszik, hogy a 2006-tól Magyarországon az idősek többen vannak, mint a fiatalok. A társadalom korösszetételének változása egy súlyos probléma, ami nagyon rossz hatással van a felosztó-kirovó nyugdíjrendszer stabilitására. Arról se feledkezzünk meg, hogy 2010 és 2023 között 324,3 ezer honfitársunk hagyta el az országot a jobb megélhetés reményében. Mindezen adatok ismeretében nem meglepő, hogy Magyarország népessége rohamosan csökkenő tendenciát mutat.

Ha a nyugdíjkorhatár nem emelkedik, akkor a nyugdíjak biztosítása egyre nagyobb terhet rak az államháztartásra. Ha a befizetők száma tovább csökken, viszont a kifizetésre jogosultak aránya nő a társadalomban, az veszélyezteti a felosztó kirovó rendszer működését. Nem mellesleg az elöregedés nem csak a nyugdíj-, de az egészségbiztosítás zavartalan működését is befolyásolja. Ahhoz, hogy a népesség elöregedését jól tudjam vizsgálni az idős népesség eltartottsági rátáját kell segítségül hívnom. Ez a mutató megmutatja, hogy mekkora az

előregedés az országban százalékos értékben kifejezve. Ehhez az idős korú népességet (65 évesek és a felettiek) kell nézni az aktív korúak arányában (15-64 év).

Forrás: (KSH, 1990-2021, 2022-től a KSH előrejelzése a közepes változat szerint (előreszámítási adatbázis) 4.19. Az aktív korúak és idősök aránya, 2021)

9. ábra
Az idős népesség eltartottsági rátája

A KSH diagramján (9. ábra) látszik, hogy 1990-ben még csak 20% volt az idős népesség eltartottsági rátája. Ez az érték 2022-ben már 31,8% volt. Azaz ezer aktív korúra 318 fő 65 éves és annál idősebb jutott 2022. január 1-jén. Ez a ráta az előrejelzések szerint stagnálni fog a következő években, de aztán 2031-től újra elkezd rohamosan emelkedni ez az érték. A 2070-ig készített KSH grafikonból is látszik, hogy az eltartottsági ráta a kalkulációk szerint 61,2% lesz 2070-ben. Ami azt jelenti, hogy 1 ezer aktív korúra 612 idős fog jutni (KSH, 1990-2021, 2022-től a KSH előrejelzése a közepes változat szerint (előreszámítási adatbázis) 4.19. Az aktív korúak és idősök aránya, 2021).

11. Javaslatok a nyugdíjrendszer stabilitásáért

Az előző bekezdésben feltüntetett adatokból is látszik, hogy hatalmas problémák elé nézünk a jövőben, de akkor mit lehetne csinálni, hogy ezek a folyamatok lassuljanak. Hát erre több lehetőség is van, de sajnos bármilyen intézkedés is születik valamely társadalmi réteget hátrányosan fog érinteni. Az egyik módszer, hogy növekszik a járulékbefizetés azáltal, hogy megemelkedik a befizetett járulékok nagysága. Ezzel a lépéssel az aktív munkavállalók mindennapjait nehezítené meg az állam, mert nekik a gyermekeiket is el kell tartani, az mellett, hogy a járulékbefizetéseikből finanszírozzák a nyugdíjakat. A másik alternatíva a nyugdíjkorhatár emelése, ami valljuk be egy nehéz lépés lenne, mivel ezzel a kormány kivívná az idősödő generáció haragját. Ezt azzal lehetne ellensúlyozni, hogy olyan intézkedéseket vezessenek be, amellyel az egészségmegőrzés a cél, hogy még idős korra is munkaképes legyen a társadalom nagy százaléka.

Több lehetőség is felmerülhet még, többek között a nyugdíjszámítás képletének módosítása, hogy minél kevesebb legyen a kiszámított nyugdíj értéke. Hatásosabb intézkedésekkel kellene ösztönözni az embereket az öngondoskodásra. Sajnos még mindig nem népszerűek a lakosság körében az önkéntes nyugdíjmegtakarítási formák. Ezek mellett, pedig egy pillér égetően hiányzik, ez pedig a foglalkoztatói nyugdíj (ami más országokban megfigyelhető). Tehát a lakosok nagyon nagy része, még mindig csak az állami nyugdíjra támaszkodik. De sajnos ezek mind csak ideiglenes megoldások tehát ahhoz, hogy a nyugdíjrendszer fennmaradjon, meg kell reformálni és át kell alakítani gyökerestül. Az állam úgy pótolja a nyugdíjassza hiányt, hogy átcsoportosít más adóbevételt, ami csak átmeneti megoldásra elég, a valódi problémát sajnos nem oldja meg. Cél lehetne hosszútávú gazdaságélénkítő intézkedésekkel itthon tartani a fiatal generációt és ezáltal növekedne a gyermekvállalási kedv is.

12. Összegzés

A választott témám a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer, azon belül pedig az öregségi nyugdíj, főleg a XXI. század első felének vizsgálatára helyeztem a hangsúlyt. Kutatásom elvégzése után biztosan kijelenthetem, hogy a nyugdíjrendszer helyzete a magyar társadalom egészére befolyással van. Ezért is nagyon fontos, hogy megfelelően foglalkozzunk a témával és hogy észrevegyük, hogy hatalmas változás előtt áll a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer, amit 10-15 éven belül radikálisan meg kellene reformálni ahhoz, hogy a gyermekeink unokáink is részesüljenek még állami nyugdíjban, mikor betöltik a nyugdíjkorhatárt.

A szakdolgozatom elején a bevezetésben megfogalmazom, hogy miért esett erre a témára a választásom és hogyan is szeretném bemutatni. Felsorolom, hogy milyen részekből tevődik össze a dolgozatom. Az irodalmi áttekintésben az ellátások kialakulását fejtem ki, ezek után a bányatársulások bemutatása következett, ahol először megjelent a nyugdíj intézménye. Ezek után rátérek az állam szerepvállalására és hogy a történelem folyamán milyen törvényekkel szabályozták a nyugdíjrendszert.

A következő fejezetben a mai társadalombiztosítási nyugdíjrendszert mutatom be különös tekintettel a saját jogú nyugellátásra. Utána a nyugdíjrendszer 5 pillérének a felsorolása következik és szemléltetem a felosztó-kirovó nyugdíjrendszer lényegét és hátrányait, amik miatt hosszútávon fenntarthatatlan a mai formájában a nyugdíjrendszer. Ezek mellett pedig összeszedtem a legfontosabb tudnivalókat az önkéntes nyugdíjmegtakarításokról, és remélem segítek ezzel eloszlatni rengeteg tévhitet, amiért az emberek félnek igénybe venni ezeket az önálló nyugdíjmegtakarítási formákat.

Ezek után pedig a kutatási anyagomban Magyarország demográfiai változásait szemléltettem diagrammok segítségével, amik rávilágítottak, hogy a népesség összetétele hogyan alakult és fog alakulni hazánkban, különös tekintettel a 65 év felettiiek számára. A születések és halálozások elemzésére is kitértem, a kivándorlás mértéke és az átlagos élettartam alakulása sem elhanyagolható téma. Mindezek segítségével tiszta képet kaptam arról, hogy a felosztó-kirovó nyugdíjrendszert miért érintették drasztikusan az utóbbi évtizedek kedvezőtlen demográfiai változásai.

A következő fejezetben pedig a mai kor nyugdíjasainak helyzetéről készített kérdőívemre adott válaszokat elemeztem és így reális képet kaptam arról, hogy az 55 év feletti idős generáció, akik már részesülnek nyugdíj típusú ellátásban, mit gondolnak bizonyos kérdésekről, amik a nyugdíjhelyzetet érintik.

A 10. fejezetben a nyugdíjrendszerünk fenntarthatóságáról esett szó. Itt reflektálok azokra a fontos adatokra, amiket már a 8. fejezetben szemléltettem. Ezeken kívül pedig elemzem az 1990-től 2070-ig az idős népesség eltartottsági rátáját, ami pedig megmutatja az előregezés mértékét százalékban és az előre számított adatok alapján pedig reális képet kapunk arról, hogy milyen mértékű és ütemű lesz a jövőben az ország előregeése. Végül pedig javaslatokat fogalmazok meg azzal kapcsolatban, hogy mik lennének azok a logikus lépések, amiket pár éven belül be kellene vezetni ahhoz, hogy a nyugdíjrendszerünk fenntarthatósága megvalósuljon.

Irodalomjegyzék

1875. évi LI. törvénycikk a közös hadsereg (haditengerészet) és a m. kir. honvédség egyéneinek katonai ellátásáról. Letöltés dátuma: 2024. 02 25, forrás: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87500051.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D29>
1875. évi XXXII. törvénycikk A népoktatási nyilvános tanintézetek és nyilvános kisdédóvó intézetek tanítóinak s nevelőinek nyugdíjazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak gyámolításáról. Letöltés dátuma: 2024. 03 25, forrás: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87500032.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D29>
1885. évi XI. törvénycikk az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdíjazásáról. Letöltés dátuma: 2024. 03 26, forrás: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=88500011.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D32>
1912. évi LXV. törvénycikk az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról. Letöltés dátuma: 2024. 03 26, forrás: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=91200065.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D37>
1925. évi XXXIV. törvénycikk a bányatörvény alá eső üzemekben és az ezekkel kapcsolatos ipari üzemekben foglalkozó munkásoknak és altiszteknek, valamint ezek családtagjainak nyugdíjbiztosításáról. Letöltés dátuma: 2024. 03 27, forrás: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=92500034.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D39>
1928. évi XL. törvénycikk az öregség, rokkantság, özvegység és árvaság esetére szóló kötelező biztosításról. Letöltés dátuma: 2024. 03 27, forrás: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=92800040.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D40>
1951. évi 30. törvényerejű rendelet a dolgozók egységes társadalombiztosítási nyugdíjáról. Letöltés dátuma: 2024. 03 29, forrás: https://jogkodex.hu/jsz/1951_30_tvr_1798865
1951. évi 30. törvényerejű rendelet a dolgozók egységes társadalombiztosítási nyugdíjáról. (dátum nélk.). Letöltés dátuma: 2024.. 03 29, forrás: https://jogkodex.hu/jsz/1951_30_tvr_1798865
1958. évi 40. számú rendelettel a dolgozók társadalombiztosítási nyugdíjáról. Letöltés dátuma: 2024. 03 29, forrás: https://jogkodex.hu/jsz/1958_40_tvr_8326538

1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről. Letöltés dátuma: 2024. 03 30, forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700080.TV&timeshift=20180101&txtreferer=99300096.TV>
1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról. Letöltés dátuma: 2024. 03 30, forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700081.tv>
1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról. Letöltés dátuma: 2024. 03 30, forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700082.tv>
2010. évi C. törvény a nyugdíjpénztár-választás szabadságáról. Letöltés dátuma: 2024. 04 05, forrás: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1000100.TV>
2010. évi CLIV. törvény a Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alapról, és a szabad nyugdíjpénztár-választás lebonyolításával összefüggő egyes törvénymódosításokról. Letöltés dátuma: 2024. 04 06, forrás: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1000154.TV>
- Andorkó, I. (2013). A magyar nyugdíjrendszer történetének áttekintése és a nyugdíjrendszer 2010-es átalakításának egyes alkotmányostulajdonvédelemmel összefüggő kérdései. *MISKOLCI JOGI SZEMLE 8. évfolyam (2013) 2. szám.*
- Antal Kálmánné, Augusztinovics , M., Bod, P., Borlói , R., Czúcz , O., Ferge , Z., . . . Toldi, M. (2000). *Körkép a reform után Tanulmányok a nyugdíjrendszerről.* (M. Augusztinovics , Szerk.) Budapest: Közgazdasági szemle alapítvány.
- Barta, J. (2000). A magyar nyugdíjrendszer reformja különös tekintettel a rendszer második pillérét képező magánnyugdíj pénztárakra PhD értekezés. Miskolc.
- Dr. Kovrig , B. (1929). *A magánalkalmazottak nyugdíjbiztosítása és a vállalati nyugdíjintézmények újjászervezése.* Budapest: TÉBE kiadóvállalata.
- dr. Varga, Z. (2012). *A Magyar Nyugdíjrendszer pénzügyei PhD értekezés.* Miskolc.
- Farkas , A. (2024. 02 21). Arcpíróan alacsony a nyugdíjminimum összege – Érdemes-e kihozzantani a bebetonozott összeget? Portfolio. Letöltés dátuma: 2024. 04 20, forrás: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20240221/arcpiritoan-alacsony-a-nyugdijminimum-osszege-erdemes-e-kihozzantani-a-bebetonozott-osszeget-670171>
- Farkas, A. (2022. 12 07). 2040-re borulna a magyar nyugdíjrendszer - Farkas András elemzése a várható nyugdíjreformról. Portfolio. Letöltés dátuma: 2024. 04 8, forrás: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20221207/2040-re-borulna-a-magyar-nyugdijrendszer-farkas-andras-elemzese-a-varhato-nyugdijreformrol-583228>

- IFL Group. ([N.a]). [5 ok] A magyar nyugdíjrendszer haldoklik? IFL Group. Letöltés dátuma: 2024. 04 20, forrás: <https://iflgroup.hu/5-ok-magyar-nyugdigrendszer-haldoklik/>
- Igazné Prónai, B. (2006). A kötelező társadalombiztosítás kialakulása fejlődése Magyarországon Doktori (Ph.D) értekezés. Budapest.
- Kiss, B. (2021. 01 11). A felosztó-kirovó rendszer működése és a nyugdíjkatasztrófa. roar. Letöltés dátuma: 2024. 04 15, forrás: <https://helloroar.hu/blog/feloszto-kirovo-rendszer-mukodese/>
- KSH. (2021. 11 31). 1990-2021, 2022-től a KSH előrejelzése a közepes változat szerint (előreszámítási adatbázis) Az aktív korúak és idők aránya. Központi Statisztikai Hivatal. Letöltés dátuma: 2024. 04 02, forrás: <https://www.ksh.hu/sdg/4-19-sdg-1.html>
- KSH. (2021. 11 31). 1990-2021, 2022-től a KSH előrejelzése a közepes változat szerint (előreszámítási adatbázis) 4.19. Az aktív korúak és idők aránya. Központi Statisztikai Hivatal. Letöltés dátuma: 2024. 04. 01, forrás: <https://www.ksh.hu/sdg/4-19-sdg-8.html>
- KSH. (2023. 08 31). 1990-2022, 22.1.1.10. Halálozások a gyakoribb halálokok és nem szerint. Központi Statisztikai Hivatal. Letöltés dátuma: 2024. 04 16, forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0010.html
- KSH. (2023. 08 31). 2001-2023, 22.1.2.6. Születéskor várható átlagos élettartam, átlagéletkor nem, vármegye és régió szerint [év]. Központi Statisztikai Hivatal. Letöltés dátuma: 2024. 04 16, forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0039.html
- KSH. (2024. 03 28). 1900-2023, 22.1.1.6. Élveszületések és teljes termékenységi arányszám. Központi Statisztikai Hivatal. Letöltés dátuma: 2024. 04. 02., forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0006.html
- KSH. (2024. 03 28). 2010-2023, 22.1.1.31. A kivándorló magyar állampolgárok célországok és nemek szerint. Központi Statisztikai Hivatal. Letöltés dátuma: 2024. 04 16, forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0031.html
- KSH. (N.a). 1870-2070 Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint, január 1. Központi Statisztikai Hivatal. Letöltés dátuma: 2024. 04 16, forrás: <https://www.ksh.hu/interaktiv/korfak/ország.html>
- Magyar társadalombiztosítás ötven éve 1892-1942.* (1943). Budapest, N.m: OTI.
- Németh, G. (2009). *A nyugdíjreformról.* H.n: Közgazdasági szemle.
- Nyugdíj Másképpen. (2023. 12 28). Nyugdíj-előtakarékossági számla (NYESZ) kisokos. Nyugdíj Másképpen. Letöltés dátuma: 2024. 04 14, forrás:

- <https://nyugdijmaskeppen.hu/nyugdij-elotakarekossagi-szamla-nyesz/>
- Nyugdíj Másképpen. (2024. 01 01). Önkéntes nyugdíjpénztár (ÖNYP) kisokos. Nyugdíj Másképpen. Letöltés dátuma: 2024. 04 07, forrás: <https://nyugdijmaskeppen.hu/onkentes-nyugdijpenztar-onyp/>
- Orbán, G., & Palotai, D. (2005). *MNB-tanulmányok 40 A magyar nyugdíjrendszer fenntarthatósága*. Budapest: Missura Gábor.
- Pálos, M. (2023. 02 18). Sosem csökkent még ilyen mértékben Magyarország népessége két népszámlás között. G7. Letöltés dátuma: 2024. 04 04, forrás: <https://g7.hu/adat/20230218/sosem-csokkent-meg-ilyen-mertekben-magyarorszag-nepessege-ket-nepszamlas-kozott/>
- Pénzcentrum. (2020. 03 18). Mikor volt a Ratkó korszak? A Ratkó korszak hatása a magyar társadalomra. Pénzcentrum. Letöltés dátuma: 2024. 04 05, forrás: <https://www.penzcentrum.hu/nyugdij/20200318/mikor-volt-a-ratko-korszak-a-ratko-korszak-hatasa-a-magyar-tarsadalomra-1090473>
- Richter, Á. (2024. 01 18). Önkéntes nyugdíjpénztár előnyei és hátrányai. Money.hu. Letöltés dátuma: 2024. 04 07, forrás: <https://tudastar.money.hu/ismerteto/onkentes-nyugdijpenztar/>
- Süle-Szigeti, B. (2021. 10 28). Nagy bajban a nyugdíjrendszer: évente egy városnyival nő az idősök létszáma! Bankmonitor. Letöltés dátuma: 2024. 04 10, forrás: <https://bankmonitor.hu/mediatar/cikk/nagy-bajban-a-nyugdijrendszer-evente-egy-varosnyival-no-az-idosek-letszama/>
- Süle-Szigeti, B. (2024. 01 15). A nyugdíjak sikeresen megőrizték a reálértéküket 2023-ban. Bankmonitor. Letöltés dátuma: 2024. 04 15, forrás: <https://bankmonitor.hu/mediatar/cikk/a-nyugdijak-sikeresen-megoriztek-a-realertekuket-2023-ban/>
- Süle-Szigeti, B. (2024. 02 13). Nyugdíjbiztosítás kisokos – Mit kell tudnod erről a megtakarításról? Bankmonitor. Letöltés dátuma: 2024. 04 13, forrás: <https://bankmonitor.hu/mediatar/cikk/nyugdijbiztositas-kisokos-mit-kell-tudnod-errol-a-megtakaritasrol/>
- Szikra, D. (2017). *A magyar nyugdíjrendszer a rendszerváltás óta*. Budapest: Osiris.

Ábrák jegyzéke

1. ábra A magyar nyugdíjrendszer 5 pillére.....	20
2. ábra 65 év feletti aránya Magyarország lakosaihoz viszonyítva 1990-2040.....	25
3. ábra Népesség korcsoportonkénti összetétele 1990-2040.....	28
4. ábra Születések és halálozások száma 2000-2022.....	30
5. ábra Teljes termékenységi arányszám 2000-2022.....	32
6. ábra Kivándorló magyar állampolgárok célországok szerint 2010-2023.....	33
7. ábra Korosztályi megoszlás a kérdőívet kitöltők között.....	36
8. ábra A nyugdíjasok anyagi helyzete a nyugdíjuk összegének tükrében.....	37
9. ábra Az idős népesség eltartottsági rátája.....	41
10. ábra Válaszadók közötti nemek megoszlása.....	50
11. ábra A kérdőív kitöltők gyermekei számának aránya.....	50
12. ábra Válaszadók anyagi helyzete lineáris skálán szemléltetve.....	51
13. ábra Válaszok annak függvényében, hogy a nyugdíjemelést követi-e az infláció helyzetét	51
14. ábra A válaszadók elégedettsége a nyugdíjemelést mértékével lineáris skálán szemléltetve	52
15. ábra Válaszadók nyugdíj emelési igénye.....	52
16. ábra A válaszadók nyugdíjas éve alatt munkavégzés aránya.....	53
17. ábra Munkaerő piacra való belépés nehézségi szintje.....	53

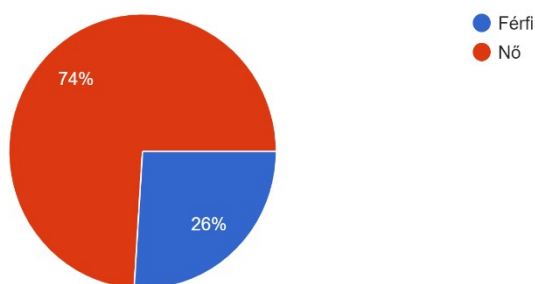
Mellékletek

Interjú válaszok grafikonokon szemlélítve

1.

Az Ön neme?

100 válasz

Forrás: Saját szerkesztés

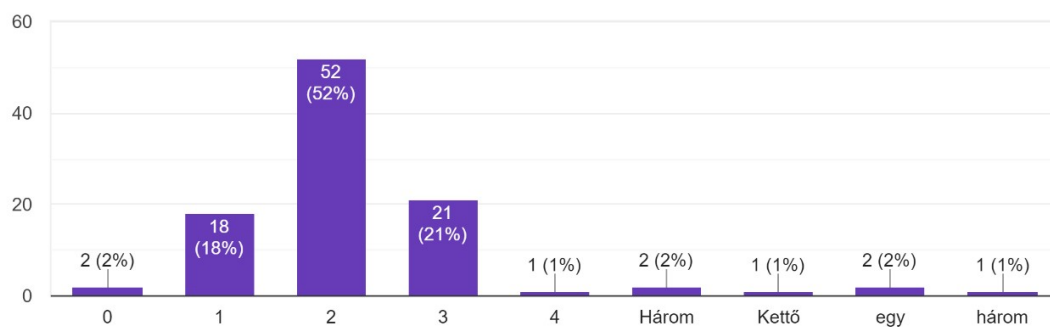
10. ábra

Válaszadók közötti nemek megoszlása

2.

Hány gyermeke van?

100 válasz

Forrás: Saját szerkesztés

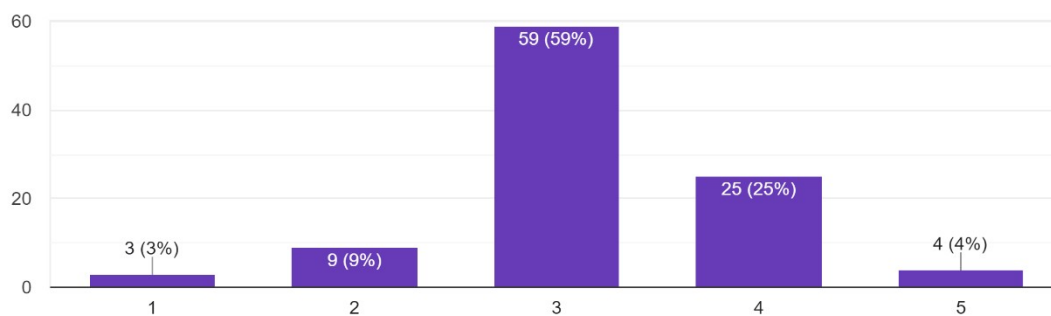
11. ábra

A kérdőív kitöltők gyermekei számának aránya

3.

Milyennek ítéli meg az anyagi helyzetét?

100 válasz

(ha egy a legrosszabb és öt a legjobb)

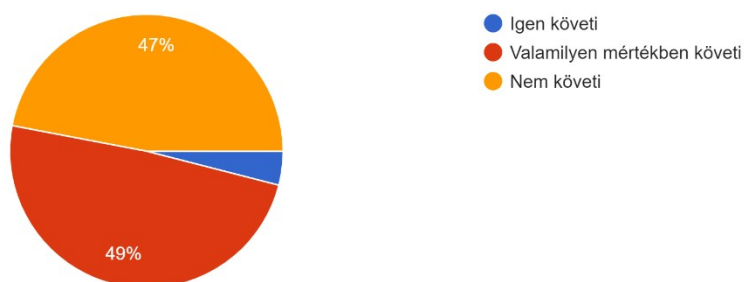
Forrás: Saját szerkesztés

12. ábra
Válaszadók anyagi helyzete lineáris skálán szemlélítve

4.

A nyugdíj emelés követi-e az infláció helyzetét?

100 válasz

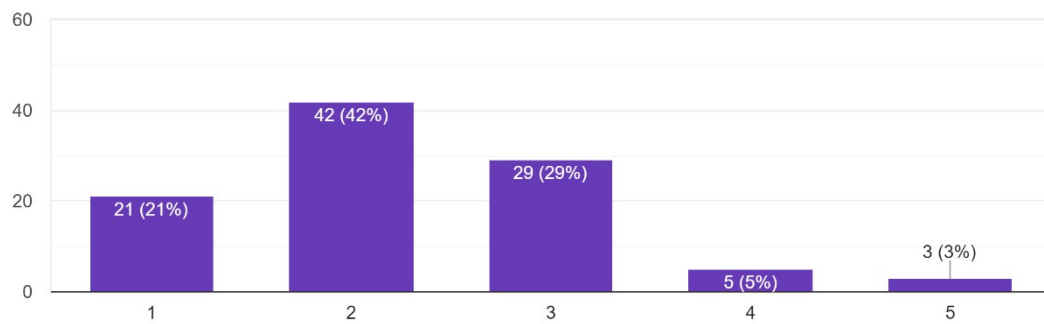
Forrás: Saját szerkesztés

13. ábra
Válaszok annak függvényében, hogy a nyugdíjemelések követi-e az infláció helyzetét

5.

Elégedett-e a nyugdíjemelés mértékével?

100 válasz

(Ha egy a legrosszabb és öt a legjobb)

Forrás: Saját szerkesztés

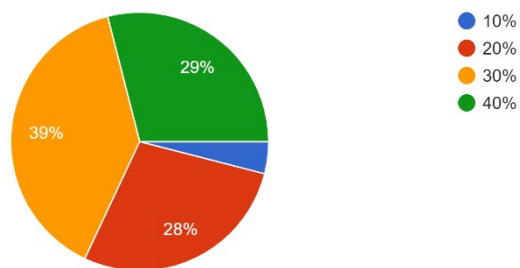
14. ábra

A válaszadók elégedettsége a nyugdíjemelés mértékével lineáris skálán szemléltetve

6.

Milyen mértékű emelést tartana indokoltnak?

100 válasz

Forrás: Saját szerkesztés

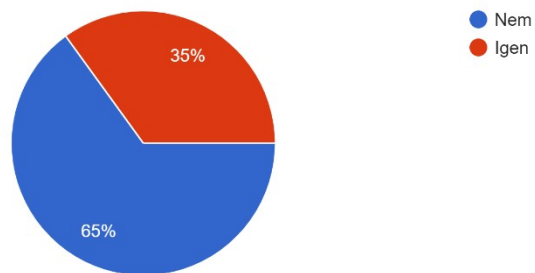
15. ábra

Válaszadók nyugdíj emelési igénye

7.

Ön végez/végzett-e hivatalosan bejelentett munkát nyugdíjas évei alatt?

100 válasz

Forrás: Saját szerkesztés

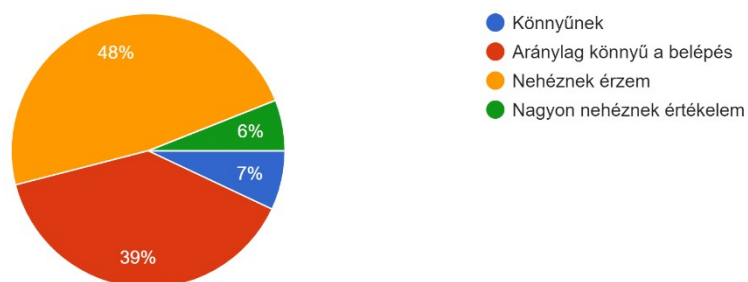
16. ábra

A válaszadók nyugdíjas évei alatt munkavégzés aránya

8

Ön milyen nehéznek értékeli a munkaerő piacba való belépést nyugdíjasként?

100 válasz

Forrás: Saját szerkesztés

17. ábra

Munkaerő piacra való belépés nehézségi szintje

NYILATKOZAT

szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Pallai Noémi Anna
A Hallgató Neptun kódja:	F4F3PV
A dolgozat címe:	Nyugdíjbiztosítási rendszer Magyarországon a XXI. század elején
A megjelenés éve:	2024
A konzulens intézetének neve:	Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet
A konzulens tanszékének a neve:	Közgazdaságtani és Természeti Erőforrások Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: 2024 év 04 hó 22 nap

Hallgató aláírása

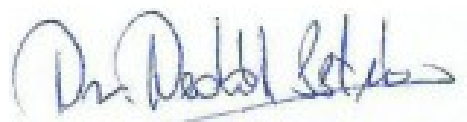
NYILATKOZAT

Pallai Noémi Anna (név) (hallgató Neptun azonosítója: F4F3PV) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Budapest, 2024. április 22.

---

belső konzulens